

Utorak, 9. novembar 2004.

Statusna konferencija

Otvorena sednica

Optuženi je pristupio Sudu

Početak u 9.06 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Kej (Key).

ADVOKAT KEJ: Časni Sude.

SUDIJA ROBINSON: Današnja rasprava je zakazana kako bi se raspravljalo o vašoj molbi za povlačenjem iz Predmeta. Pre nego što vama damo reč, Pretresno veće smatra da postoji jedno preliminarno pitanje kojim treba prvo da se pozabavimo. Drugim rečima, pre nego što počnete da govorite o *meritum-u*, treba nešto da se kaže i o nadležnosti u ovom Predmetu: član 19 Uputstva o dodeli advokata (Directive on Assignment of Defence Counsel), barem na prvo čitanje sekretaru daje ovlašćenje da povuče advokata iz Predmeta. U članu 19 stoji da strana koja se ne slaže sa odlukom može da traži da predsednik preispita tu odluku. Ranije su Pretresna veća preispitivala odluke sekretara o povlačenju advokata. I Žalbeno veće je takođe to komentarisalo u nekoliko predmeta. Posebno treba da se istakne *Predmet Blagojević*. Tamo se spominje jedna ranija odluka iz *Predmeta Delalić i drugi* i nalaz da nije uobičajeno da Pretresno veće raspravlja o zahtevima koji spadaju u nadležnost sekretara Suda. Isto tako, a što proističe iz *Predmeta Blagojević*, valja istaći da je Žalbeno veće preispitalo je svoj raniji stav o tome i reklo kada je neko ovlašćenje stavljeno u delokrug sekretara i predsednika, onda valja slediti takav postupak i Pretresna veća to

treba da poštuju. Pretresna veća ne treba da uzurpiraju ovlašćenja sekretara Suda niti predsednika Suda. Skrećem vam pažnju na to zato što, prvo, ja mislim da Pretresno veće prvo mora da se uveri da ima odgovarajuća ovlašćenja da rešava vaš zahtev za povlačenjem iz Predmeta.

ADVOKAT KEJ: Da nama je to poznato. Mi smo pisali sekretaru ovog Suda kao prvoj instanci 26. oktobra 2004. godine. Naše pismo smo uputili konkretno njemu, zato što nam je bilo jasno kojim putem treba da se ide, sudeći po pravilima ovoga Suda. Kopiju tog pisma poslali smo i Pretresnom veću kao i drugim stranama, dakle onima koji su učestvovali u raznim aspektima procesa donošenja odluke. Imali smo sastanak sa zamenikom sekretara koji je preuzeo tu stvar u ime sekretara i rekli smo mu da je naš zahtev upućen sekretaru, ali zamenik sekretara je smatrao da budući da se radi o odluci Pretresnog veća, da celu stvar treba da se vrati Pretresnom veću, zato što je samo Pretresno veće ranije učestvovalo u procesu donošenju odluka o dodeli advokata. Ja sam odmah naglasio da ne želim da igram "ping-pong" između raznih odeljenja ove institucije. I koliko sam ja shvatio, Pretresno veće je konsultovano u vezi sa time i sekretar i Pretresno veće su zajedno odlučili da je najbolja instanca kojoj treba da se uputi ova stvar, Pretresno veće, jer sekretar je i ranije postupao po nalogu Pretresnog veća.

SUDIJA ROBINSON: Meni nije poznato da je Pretresno veće igralo neku ulogu u tome, ali nastavite, gospodine Kej.

ADVOKAT KEJ: Bilo je diskusija u vezi sa tim ko treba da preuzme odgovornost u vezi sa ovom stvari, jer to je nešto šta će očigledno da bude od velike važnosti, ne samo za ovaj konkretan Predmet, nego će da ima posledica i za druge predmete, zato što na ovom Sudu postoje i drugi predmeti u kojima se raspravlja o istom pitanju. Prema tome, u tim okolnostima mi možemo samo da sledimo uputstva koja smo dobili od sekretara, jer mi smo se na početku obratili Sekretarijatu (Registry) i od Sekretarijata onda dobili uput-

stvo da se to prosledi Pretresnom veću. Sada je stvar na vama. Pitanje je da li vi smatrate da imate nadležnost da odlučujete o tom pitanju ili ne. Ali odluka Sekretarijata je takva da oni smatraju da to treba da se uputi nazad Pretresnom veću.

SUDIJA ROBINSON: Ali bez obzira na to, gospodine Kej, to je pitanje sada ovde i pre nego što krenemo da ga rešavamo, treba da rešimo to preliminarno pitanje, jer, Pretresno veće želi da bude uvereno da ako bude slušalo raspravu po tom pitanju, da ima odgovarajuću nadležnost.

ADVOKAT KEJ: Sobzirom na nalog Pretresnog veća kojim se imenuje dodeljeni advokat, ja mislim da je sasvim jasno da je sve nadležnost Pretresnog veća. Uopšteno, takvi nalozi dolaze od sekretara, a sekretar dodeljuje advokate. Tim se procesom u uobičajenom postupku Pretresno veće uopšte ne bavi. Obični sekretar, nakon što optuženi odabere svog advokata, dodeljuje tog advokata i u potpunosti se bavi tim pitanjem. Pretresno veće prvi put ulazi u taj proces kada dobije obaveštenje od sekretara o imenovanju advokata.

SUDIJA ROBINSON: Što se tiče *Predmetu Blagojević* ta odluka je različita, jer je to odluka sekretara koja je potpuno administrativne prirode i tu Pretresno veće ne treba da se meša. To je jedna administrativna stvar i odluka sekretara koja može da utiče na pravičnost suđenja. U odluci u *Predmetu Blagojević* kaže se da u takvom slučaju Pretresno veće ima pravo da donosi odluke o tome, dakle, ukoliko se stvar tiče pravičnosti suđenja, a pravičnost nije definisana, to je nešto što nije lako definisati i nije lako odmah uočiti jasnu razliku između administrativne odluke o dodeli advokata koja je, dakle, u potpunosti administrativne prirode i takve iste odluke koje ima uticaja na pravičnost suđenja.

ADVOKAT KEJ: U ovom Predmetu Pretresno veće je dalo rok sekretaru do 13.00 poslepodne 3. septembra da reši pitanje dodele advokata. Nakon toga je Pretresno veće izdalo nalog o modalitetu

rada. Sekretar smatra da je on vršio svoju funkciju kao rezultat odluke Pretresnog veća koje je primenjivalo svoja ovlašćenja u samom suđenju. Sekretar smatra da on nije učestvovao u procesuiranju tog pitanja kako ono obično teče. Ovo pitanje koje sada proizlazi tokom suđenja, dolazi, moglo bi se reći, pred Pretresno veće kao rezultat postupka, a ne vršenja pravde. Dakle, ovo pitanje proizlazi iz pravnih argumenta koji su raspravljani pred Pretresnim većem 1. i 2. septembra ove godine. Nakon toga na odluku je izavljena žalba. Žalbena veće je donelo svoju odluku i u toj odluci stvar vratilo natrag pred Pretresno veće. Prema tome, mi smatramo da smo krenuli pravim putem i da se ova stvar rešava na odgovarajući način. Naše razumevanje odluke sekretara je da je ovo pitanje koje treba da rešavaju sudije kao Pretresno veće. Budući da je to pitanje bilo već deo postupka samog suđenja, a do njega nije došlo uobičajenim redosledom događaja kada se neki advokat imenuje tako što sekretar vrši svoju uobičajnu funkciju dodele advokata i onda je, dakle, to posledica njegove odluke, dakle nečega šta je on uradio. I ukoliko se onda nešto dovodi u pitanje, dovodi se u pitanje sud samog sekretara o tome.

SUDIJA ROBINSON: Jasno je da je to, na kraju krajeva, nešto sa čime mora da se bavi sam sekretar. Mislim da član 19 to jasno daje do znanja. Vi ste hteli da kažete da mi možemo da razmotrimo ovo pitanje. Mi možemo da zauzmemo stav o tom pitanju, ali onda će sekretar da sledi taj stav, jer, na kraju, dakle po članu 19, to je ipak u rukama sekretara.

ADVOKAT KEJ: Da li smatrate da je možda prikladno da Pretresno veće sasluša možda i sekretara suda po tom pitanju, jer ovo je pitanje koje bi moglo da ima uticaja i van ovog postupka.

SUDIJA BONOMI: Gospodine Kej, zašto ste vi pisali svoj zahtev sekretaru, a ne Pretresnom veću, ukoliko sada govorite ovo šta nam govorite?

ADVOKAT KEJ: Zato što nas je sekretar imenovao za advokate, on nam je izdao odgovarajući potvrdu u tom smislu, a mi smo odgovorili na to zbog pitanja koja su u međuvremenu iskrsla. Mi smo, dakle, to uputili sekretaru, a onda nam je rečeno da ovo pitanje treba od sekretara proslediti Pretresnom veću, jer vi ste ranije naložili sekretaru da on svoju dužnost obavi na jedan tačno određeni način.

SUDIJA BONOMI: Možda vi niste detaljno razmotrili jurisprudenciju ovoga Suda o tome i vi ste, dakle, pretpostavili da ćemo mi ovim danas da se bavimo. Da li je to to?

ADVOKAT KEJ: Ne, mi smo o tome razgovarali, razgovarali smo i sa advokatom iz *Predmeta Blagojević*.

SUDIJA BONOMI: A da li onda možete da nam skrenete pažnju na sudsku praksu koja kaže da bismo mi ipak trebali time da se pozabavimo?

ADVOKAT KEJ: Samo u onom smislu koji sam već spomenuo, a to je da se ovde bavimo nalogom Pretresnog veća. Naš je stav da taj nalog celu ovu stvar čini pitanjem koje onda mora da preispita Pretresno veće, ali ukoliko Pretresno veće to ne želi, a ja sam pokušao da izbegnem "ping-ponga" u vezi s tim, ja sam to već rekao zameniku sekretara, ne želim da idem od vrata do vrata u ovoj zgradi. On je takođe morao da shvati da smo mi bili mišljenja da je naš zahtev upućen pravilnim postupkom. Sam sekretar je prosledio ovo pitanje vama, ne nama. Pretresno veće sada pred sobom ima naše pismo sekretaru, to je javni dokument. Sekretar je to primo i prosledio Pretresnom veću. Sve šta smo mi učinili od kako smo poslali to pismo 25. oktobra, je to da smo juče dostavili jedan prošireni zahtev u kojem se detaljnije objašnjavaju naši pravni argumenti. Smatrali smo da to može da bude od pomoći prilikom donošenja odluke budući da se pozivamo na više pravnih izvora nego što smo to učinili u svom originalnom pismu.

SUDIJA BONOMI: Gospodine Kej, sekretar je vaš zahtev prosledio Pretresnom veću, a on je to učinio rekavši da u ovim okolnostima taj zahtev otvara pitanja koja su specifična za kontekst ovog Predmeta i zato je razmatranje ovog pitanja prikladnije ukoliko se učini pred Pretresnim većem, imajući u vidu nalog Pretresnog veća. Na ovom Sudu postoji dosta sudske prakse o tome šta spada u administrativni delokrug ovlašćenja sekretara, a šta spada pred Pretresno veće, a kad se radi o povlačenju advokata. Na primer, ukoliko u celo pitanje ulazi pravičnost suđenja. Ovo bi pitanje čak moglo da se interpretira tako da se kaže da postoje dve alternativne linije koje mogu da se slede, ili moglo bi da se kaže da Pretresno veće ima i ulogu preispitivaoca u odnosu na uloge sekretara i predsednika, iako to izgleda malo čudno. U toj sudskoj praksi ima i kontradiktornih stvari, ali imajući u vidu da je sekretar prosledio ova pitanja na osnovu toga da ovde, po njegovom mišljenju, dolazi do pitanja koja su specifična za ovaj Predmet i da na osnovu toga Pretresna veća obično rešavaju ovakve zahteve, ja bih od vas očekivao da nam vi sada kažete nešto o pravnoj strani, da nam pomognete da na neki način prevaziđemo nekonzistentnost koja postoji u sudskoj praksi ovoga Suda. Ali ako sam dobro shvatio, vi to sad ne možete da uradite za nas?

ADVOKAT KEJ: Iskreno govoreći, časni Sude, ja tu ne vidim nekonzistentnost, jer vi ste upravo pročitali ono šta sam ja rekao. Do ovog je pitanja došlo u toku sudskog postupka. To je pitanje iskrslalo kao rezultata naloga Pretresnog veća. Očigledno ima situacija u kojima neko pitanje dolazi na scenu kao rezultat administrativnog procesa. I to onda ide odgovarajućim postupkom i možda ponekad pogrešne stvari dolaze pred Pretresno veće, stvari koje bi trebao da reši sekretar na način i kroz proceduru koja je regulisana pravilima kad se stvar šalje predsedniku. Međutim, kad je reč o ovom konkretnom pitanju, argumenti sekretara su da je to funkcija sudskog procesa i da se od njega tražilo da na neki način omogućiti sprovođenje odluke Pretresnog veća, onda ne mogu da kažem da smo mi sledili taj put, jer smo mi to uputili sekretaru, a

sekretar je onda sledio taj put. I meni se onda njegovo rezonovanje o tome čini sasvim jasno. Ja ne mislim da sada možemo nešto više da kažemo o tome ili će ovo Pretresno veće da prihvati da ima nadležnost, zato što je to pitanje iskrslilo tokom samog suđenja ili moramo da se vratimo nazad sekretaru i reći mu da ovo pitanje uputi predsedniku Međunarodnog suda. Onda ćemo da čekamo na odluku predsednika.

SUDIJA ROBINSON: Ne, sekretar, ako bismo mu tu stvar vratili, doneo bi sam odluku, a onda, ukoliko takva odluka ne bi vama odgovarala, onda bi to išlo predsedniku, to je procedura.

ADVOKAT KEJ: Da, ali on mora da donese odluku, onda mi idemo predsedniku, na to sam mislio. Dakle, imam sada osećaj da se o tome neće doneti odluka, a to sam želeo da izbegnem.

SUDIJA ROBINSON: Ne, ne, mi o tome još nismo doneli našu odluku, mi sada slušamo vaše argumente.

ADVOKAT KEJ: Drago mi je da je tako. Pitanje o kom smo mi razgovarali sa advokatom iz *Predmeta Blagojević* je bilo upravo ovo, razlike između njegovog i našeg Predmeta. On je proveo 360 sati razgovarajući sa nekim optuženim, suđenje je došlo već u jednu podmaklu fazu i onda je optuženi odlučio da promeni advokata. Dakle to je jedna drugačija situacija.

SUDIJA ROBINSON: Ali, gospodine Kej, u *Predmetu Blagojeviću* se raspravljalo o pitanju da li je Pretresno veće na pravilan način preispitalo odluku sekretara kojom se odbilo povlačenje advokata iz predmeta, a ovde se od nas traži da raspravljamo o ovom pitanju *ab initio*. Dakle, ovde se ne radi o preispitivanju prethodne odluke, jer sekretar još nije doneo nikakvu odluku.

ADVOKAT KEJ: Pa onda bi možda jedno rešenje bilo da ovo Pretresno veće naloži sekretaru da o tom pitanju donese odluku, uko-

liko Pretresno veće smatra da je to odgovarajuće. Dakle, ovo nije pitanje pravičnosti suđenja u smislu *Predmeta Blagojević*.

SUDIJA BONOMI: Ali, gospodine Kej, hajde da pretpostavimo da sekretar donese odluku, da se na tu odluku izjavi žalba predsedniku, da se vama ne sviđa ishod toga i da li biste vi onda smatrali da budući da može da dođe do pitanja pravičnosti suđenja u vezi sa dodelom advokata, da biste vi onda mogli da dobijete još jednu šansu i zatražite od Pretresnog veća da pogleda to pitanje zato što ono ima još jednu dodatnu funkciju da osigura integritet samog sudskog postupka, a to je nešto što ide dalje, to pokriva više od funkcija sekretara koja je administrativna.

ADVOKAT KEJ: Teško je dati odgovor na to pitanje.

SUDIJA BONOMI: Zato vas pitam upravo o sudskoj praksi, jer vi morate da znate da li se oslanjate na jednu ili više osnova.

ADVOKAT KEJ: Ja se oslanjam na osnovu koju mi je sugerisao sam sekretar, a ja moram da ga uvažavam, on ima određenu ulogu u ovom postupku. Mogu da kažem da može da se kaže da su njegovi argumenti uverljivi, jer ovo se tiče prikladnosti naloga Pretresnog veća i pitanja koja se pokreću na osnovu tog naloga, a to je sve deo jednog sudskog postupka još od 2001. godine do današnjeg datuma i obuhvatalo je ista pitanja. Sekretar, ako bi iznenada doneo odluku da povuče advokata, možda je smatrao da će Pretresno veće da se zapita zašto nije konsultovano u vezi sa tim i zašto nije odigralo nikakvu ulogu u tome, jer to je pitanje koje se tiče pravičnosti postupka i načina na koji treba da se nastavi sa ovim postupkom. U odluci u *Predmetu Blagojević*, paragraf 7, kaže se da je "jedino inherentno ovlašćenje Pretresnog veća da se omogući pravično suđenje, a ne može biti prikladno da ono preuzme druga ovlašćenja". Dakle, ono ne može na prikladan način da preuzme na sebe druga ovlašćenja koja mu ne pripadaju. Dalje, ovde se radi o pitanju koje je Pretresno veće prosledilo sekretaru i zato sekretar

kaže: "Ja ovde postupam na osnovu uputstava Pretresnog veća i hoću da poštujem njihovu odluku". Sekretar nije mogao da ospori odluku Pretresnog veća prilikom imenovanja. Sekretar je tada postupao u skladu sa vašim nalogom i na neki način on kaže "ja neću da preuzmem na sebe određeno ovlašćenje koje ima Pretresno veće". Ako sa pozicije funkcije sekretara to pročitate, možete da vidite da on upravo to kaže. To šta se ovde kaže da ne može da učini Pretresno veće, on ovde kaže da sekretar ne može na sebe da preuzme tuđa ovlašćenja. A zatim u odluci o *Predmetu Blagojević*, govori se o administrativnim pitanjima u sklopu tog predmeta, a ona su sasvim drugačije prirode u odnosu na pitanja kojima se bavimo u sklopu ovog procesa.

SUDIJA BONOMI: Da li vi smatrate da je Pretresno veće u *Predmetu Blagojević* sa tačke gledišta procedure postupilo na prikladan ili neprikladan način? Da li su bili u pravu ili ne?

ADVOKAT KEJ: Mislim da su bili u pravu. I može da se kaže da pitanja koja su vezana za molbu za povlačenje, da će da dovedu sekretara u istu poziciju. Naš stav zasniva se na etičkim razlozima, to se nalazi u našem Profesionalnom kodeksu (The Code of Professional Conduct for Defence Counsel) kao i u drugim profesionalnim kodeksima, uključujući i Međunarodni profesionalni kodeks (International Codes of Conduct). Ako se mi povučemo, a onda sekretar imenuje nekoga drugog, taj novi advokat će možda da zauzme isti etički stav, a možda će izabrati da ga ne zauzme. I ako izabere da ne zauzme taj stav, mi želimo da obavestimo ovo Pretresno veće da postoji nedostatak u ovom postupku i zbog toga smo smatrali da se na ovaj način treba baviti tim pitanjima. Opasnost je u tome da ukoliko se ne pozabavimo tim pitanjem, već ga zanemarimo kada se suđenje nastavi, neko će da kaže advokatu "bili ste tu, zašto niste ništa uradili sa Profesionalnim kodeksom". I svako će reći "odgovornost leži na advokatu, advokat treba da poštuje svoj profesionalni kodeks". I ja smatram da je to razlog zbog koga je sekretar prosledio ovo pitanje Pretresnom veću. Ako bi ovo Pretresno veće naložilo sekretaru da

donese odluku o tome, on će verovatno doneti odluku u vezi sa tim, a koja će da bude naknadno ponovo podneta ovom Pretresnom veću.

SUDIJA KVON: Gospodine Kej, imam utisak da vi ovde sada osporavate samo imenovanje advokata, a ne vas kao advokata konkretno. I iz tog razloga vi smatrate da Pretresno veće treba da donese odluku o tom pitanju. Da li sam u pravu, da li sam vas dobro shvatio?

ADVOKAT KEJ: Da. Osnova za zahtev potiče iz pozicije u kojoj smo se mi našli i želim da ukažem na činjenicu da to nije pitanje koje se ograničava samo na moj položaj i koje se tiče eventualno neprijatnih uputstava i zahteva za povlačenjem iz Predmeta, već se tiče samog pitanja imenovanja bilo kog advokata kog ne prihvata optuženi, a to ima određene reperkusije ukoliko se mi povučemo, a onda neki drugi advokat bude imenovan. U tom slučaju treba videti šta može da se očekuje od imenovanog advokata. Dakle, hoću da kažem da vi možete da imate imenovanog advokata i to je u redu, u principu, ali šta se očekuje od tog imenovanog advokata? To može da postavi određene probleme prema Profesionalnom kodeksu i etici sa tačke gledišta imenovanog advokata. Dakle, na neki način to se tiče položaja u kome smo našli i zbog kog smo podneli našu molbu. Međutim, to se tiče takođe pitanja šta se može očekivati od jednog imenovanog advokata.

SUDIJA KVON: Dakle, ako rezonujemo na vaš način, možemo da zaključimo da je nemoguće da Pretresno veće imenuje advokata ukoliko optuženi ne želi da sa njim sarađuje.

ADVOKAT KEJ: Vi morate da razmotrite šta želite da čini taj imenovano advokat i ukoliko je to da on postupa na način i u skladu sa pretpostavkom o upustvima za koje smatra da bi mogao da dobije, onda ulazimo u jedan domen koji se tiče etičkih pitanja i kršenja Profesionalnog kodeksa. Međutim, ukoliko želite da imenovani advokat

postupa na neki način kao *amicis curiae*, u tom slučaju nećete imati taj problem. Dakle, ne tiče se problem samog imenovanja advokata, već pitanjem kojim poslom on naknadno treba da se bavi.

SUDIJA BONOMI: Da li biste mogli da mi objasnite razlike između uloge koju biste vi sada trebali da odigrate u svetlu odluke Žalbenog veća i vaše uloge kao amikusa?

ADVOKAT KEJ: Mi smo sekretaru podneli molbu čim se završilo ročište pred Žalbenim većem da bi smo obavestili sekretara o našem stavu po tom pitanju i da bismo izneli naš stav po pitanju Profesionalnog kodeksa. U toj fazi mi smo postupali u skladu sa nalogom o modalitetima Pretresnog veća i mi smo pokušali da postupamo u skladu sa tim nalogom i pokušali smo da vidimo da li će to da bude uspešno u pogledu optuženog i naš stav je da mi nismo uspeli da izvršimo tu funkciju. Mi smo morali da skrenemo pažnju sekretara na činjenicu da smo došli do jednog stadijuma gde imamo konflikt u pogledu Profesionalnog kodeksa, kao i u pogledu naše pripadnosti našoj advokatskoj komori u Engleskoj (England). Dakle, najpre imamo pitanje samog imenovanja i tu nije bilo problema. Međutim, onda postoji pitanje šta može da se učini, a šta ne može i činjenica stoji da mi smatramo da moramo da se povučemo. Žalbeno veće je donelo svoju odluku kojom je preokrenulo modalitete ...

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA ROBINSON: Nastavite.

ADVOKAT KEJ: Dakle, Žalbeno veće je promenilo redosled modaliteta, a ostavilo je imenovanog advokata. I u tom slučaju mi smo podneli molbu vezano za imenovanog advokata, jer ono šta se promenilo u modalitetima, to je redosled tih modaliteta. Trenutno nema novih naloga. Dakle, za nas i dalje važi prethodni nalog i to je razlog zbog kog naša molba za povlačenjem iz Predmeta se oslanja

na taj nalog i ne samo da se oslanja na taj nalog, već je to rezultat onoga šta se dešavalo tokom poslednja dva meseca, do odluke Žalbenog veća od 3. septembra do 1. novembra. U tom periodu možemo da kažemo da smo mi nekada imali prilično srdačan odnos sa optuženim dok smo bili *amicus curiae* i mogli smo da obavljamo naše dužnosti sa dovoljnim nivom saradnje. Međutim, tokom ta dva meseca smo konstatovali da takav odnos između nas i optuženog je potpuno uništen i ja nisam bio zadovoljan da prilikom zastupanja osobe kao imenovan advokat, da se nazivam tužiocem, niti mi je bilo drago da čujem kritike na svoj rad, sa obzirom da nisam dobio nikakve instrukcije od njega. I smatram da se taj odnos pogoršao u takvoj meri da mi više nemamo onaj odnos koji smo nekada imali.

SUDIJA BONOMI: To nije ipak odgovor na pitanje koje vam je postavljeno, gospodine Kej. Pitanje se ticalo razlike između položaja u kome ste sada nakon ovog naloga, a posebno u pogledu paragrafa 19 i odluke Žalbenog veća i posebno vaše pozicije kao amikusa?

ADVOKAT KEJ: Izvinjavam se, časni Sude. Ja sam pokušavao da objasnim koji je položaj u kom smo sada, jer mi nemamo nikakvu osnovu da izgradimo jedan odnos, a dok sam bio *amicus curiae* ...

SUDIJA BONOMI: Ostavimo to sad po strani. Ja sam pročitao sve šta ste napisali. Međutim, što se tiče praktične strane kakva je zaista razlika u vašem poslu pred Pretresnim većem između te dve situacije?

ADVOKAT KEJ: Hoćete da kažete lično ili u apstraktnom pogledu?

SUDIJA BONOMI: Vi ste rekli da ne bi bilo nikakvih poteškoća ukoliko jedan advokat obavlja svoj posao kao amikus.

ADVOKAT KEJ: Da.

SUDIJA BONOMI: Dakle, u tom slučaju pristupali ste unakrsnom

ispitivanju, nakon unakrsnog ispitivanja gospodina Miloševića. Dakle, uopšteno govoreći, kakva bi bila razlika?

ADVOKAT KEJ: Uopšteno govoreći, ne bi postojao problem. Međutim, moramo pažljivo da razmotrimo stvari. Optuženi će da izvodi sopstvene svedoke, a to je nešto što mi, kada smo bili u položaju amikusa, nismo ni na koji način rešavali, a to se odnosi na to šta će da se dešava u fazi odbrane, jer ukoliko mi uzmeno reč, onda će to da se smatra unakrsnim ispitivanjem i moram da priznam da sam šest nedelja proveo razmišljajući o tim problemima, a nisam znao da ćemo na kraju biti imenovani za advokata. I razmišljao sam sa tačke gledišta *amicus curiae* kako ćemo gospođica Higin (Higgins) i ja moći da se pozabavimo tim pitanjem.

SUDIJA BONOMI: Dakle, na neki način stvari su se za vas poboljšale zato što je pitanje rešeno na način koji je drugačiji od prethodne situacije, a vi sami kažete da je prethodna situacija bila neprikladna.

ADVOKAT KEJ: Problem je pitanje da li bi optuženi želeo da mi na taj način postupamo. On nije imao prigovora na naš položaj *amicus curiae*, kada smo postavljali pitanja svedocima i ponekad bi nas i podržao i rekao "gospodine Kej, ne zaboravite bombardovanje NATO-a" i tako dalje. Problem je što mi nemamo više takav odnos.

SUDIJA BONOMI: To sam shvatio. Međutim, želeo bih da budem sasvim jasan i da stvari budu sasvim jasne u mojoj glavi. Kada govorite o promenjenim modalitetima Žalbenog veća, vi hoćete da kažete da biste se vi na neki način ponovo našli u ulozi *amicus curiae*. Da li vi prihvatate tu ulogu ili ne?

ADVOKAT KEJ: Želim da ukažem na paragraf 19, odnosno 20. "Žalbeno veće naglašava sledeće: u praksi ako se sve bude odvijalo kako treba, suđenje bi trebalo da se nastavi onako kako je teklo dok je gospodin Milošević bio zdrav. Za neupućenog posmatrača koji će gospodina Miloševića videti kao glavnog aktera na pretresima, raz-

lika skoro neće biti primetna, međutim ukoliko se gospodinu Miloševiću zdravstveni problemi ponovo ozbiljno pogoršaju, prisustvo dodeljenog advokata će omogućiti da se suđenje nastavi, čak i ako gospodin Milošević trenutno ne bude u mogućnosti da učestvuje. Kada će tačno doći do zamene uloga na suđenju, zavisice od Pretresnog veće" i to ponovo pokreće određena etička pitanja.

SUDIJA BONOMI: Da, to sasvim shvatam. Međutim, možda se taj problem neće ni postaviti i sa obzirom na to da li vi smatrate da jedan advokat, uopšteno govoreći, sa obzirom na ulogu koju mu je dodelilo Žalbeno veće, da li bi ta njegova uloga trebala da bude vrlo slična ulozi *amicus curiae*?

ADVOKAT KEJ: Da, što se tiče ispitivanja.

SUDIJA BONOMI: To onda rešava na neki način dileme sa kojima ste se ranije suočavali.

ADVOKAT KEJ: Što se tiče pravnih pitanja, bilo bi moguće da se podnesu određeni zahtevi koje možda sam optuženi ne bi podnosio. Dakle, postoje možda neka pitanja koja bi mogla da se osporavaju. U našoj ulozi *amicus curiae* mi smo postepeno rešavali probleme u skladu sa onim šta smo smatrali da su interesi optuženog i ponekad smo zastupali određene stavove vrlo decidno pred Pretresno većem. Na primer, naš zahtev u skladu sa Pravilom 98bis, gde smo tražili da gospodin Milošević dobije priliku da sam sebe zastupa u određenim pitanjima. Međutim, problem je što mi ovde ne možemo da postupamo u skladu sa uputstvima.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Kej, ukoliko ne želite ništa da dodate ovom preliminarnom pitanju koje se tiče nadležnosti, ja ću da zamolim tužioca da on iznese svoj stav.

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Najs (Nice).

TUŽILAC NAJS: Što se tiče preliminarnog pitanja, mislim da nam treba još malo vremena da se priprelim za to, jer ovo se do sada rešavalo više *ex parte*, dakle nisam dobio sve dokumente na vreme. Ono šta mogu da kažem zasada je sledeće, a to je da je možda moguće da se protumači reakcija sekretara kao odbijanje, što bi značilo da će stvar morati da se prosledi predsedniku Suda. Kao drugo, naravno razumno je, po meni, da se Pretresno veće pozabavi ovim pitanjem, sa obzirom da smo se već bavili ovim pitanjem imenovanja advokata i pretpostavljam da sa tačke gledišta procedure postoje argumenti koji bi išli u prilog tome s obzirom da je gospodin Kej prvi put ovde podneo svoju molbu vezanu za to. Međutim, nisam razmatrao ova proceduralna pitanja detaljnije, dakle trebalo bi mi malo više vremena.

SUDIJA ROBINSON: Ovo me se tiče, međutim Pretresno veće nije ovde da bi davalo svoje mišljenje o različitim pitanjima.

TUŽILAC NAJS: Kao što sam već rekao, nisam bio dovoljno spreman da govorim o ovom pitanju. Sada govorim o svom preliminarnom stavu. Što se tiče drugih pitanja koja su pokrenuta na osnovu onoga šta je jutros rekao gospodin Kej, on kaže da u ovom postupku postoji jedan fundamentalan nedostatak i mislim da je to preterano i da nam trenutno nije od koristi da slušamo takve komentare. Ono šta znamo je to da je ranije gospodin Kej iznosio argumente o pitanju treba li ili ne treba imenovati advokata, a taj argument se oslanja na osnovu koju je postavilo Pretresno veće.

SUDIJA ROBINSON: Zaustaviću vas, gospodine Najs. Mi sada nećemo da se bavimo pitanjem da li postoji suštinski nedostatak ili ne, ali pitanje se tiče pravičnosti.

TUŽILAC NAJS: Nema nikakve sumnje u to, apsolutno se slažem, međutim da se vratimo na argumente koje smo čuli. Rečeno je da ako se postupa u skladu sa uputstvima Pretresnog veća, problem je

što nema saradnje od strane optuženog. Ali gospodin Kej i pre nego što je prihvatio svoje imenovanje, bio je svestan činjenice da svedoci neće saradivati sa njim i u dokumentu koji vam je podneo 2. septembra, on je predložio određeni model i u paragrafu 5 gospodin Kej je rekao: "U slučaju da optuženi ne naloži svojim svedocima da saraduju sa imenovanim advokatom i u pogledu pozivanja svedoka od strane optuženog kao potencijalnih svedoka u ovom Predmetu, imenovani advokat može da zatraži dovođenje tih svedoka, ako smatra da su oni relevantni". I on nastavlja u istom pravcu u paragrafu 6.

SUDIJA ROBINSON: Ovde sada govorite o *meritumu*, o tome ćemo da se pozabavimo kasnije. Međutim hteli bismo sada da čujemo samo vaše mišljenje o ovim preliminarnim pitanjima.

TUŽILAC NAJS: Biće mi drago da se ovim pozabavim kasnije, međutim što se tiče ovih preliminarnih pitanja, molio bih da mi se omogući da imam malo više vremena, jer nisam imao sve informacije. Na primer, nisam dobio pismo koje je sekretar prosledio Pretresnom veću, dobio sam kopiju samog dokumenta kojim se prosleđuje pismo. To je dokument od 27. oktobra. Međutim, u svakom slučaju pre nego što kažem nešto više, voleo bih da vidim sva dokumenta.

SUDIJA ROBINSON: Hvala, gospodine Najs.

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, čuli ste o čemu se ovde razgovara i ukoliko imate nešto da kažete u vezi sa tom temom, molim vas da to kažete, ali imajte na umu da sada, u ovom trenutku raspravljamo samo o ovom preliminarnom pitanju, pitanju da li ovo Pretresno veće ima nadležnost da reši zahtev gospodina Keja. Sada se ne bavimo *meritum-om* tog zahteva, samo pitanjem o nadležnosti. Imate li nešto da kažete o tome?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Robinson (Robinson), koliko sam ja shvatio, vi ste svojom odlukom gospodina Keja stavili u situaciju u kojoj se on nalazi, prema tome logično je pretpostaviti da imate nadležnost da rešite tu situaciju koju ste sami stvorili.

SUDIJA ROBINSON: Veoma pragmatičan pristup. Gospodine Najs, vi ste rekli da vam treba vremena. Koliko vam treba vremena?

TUŽILAC NAJS: Pa želeo bih da budem siguran da mogu da vam budem od maksimalne pomoći.

SUDIJA ROBINSON: 25 minuta?

TUŽILAC NAJS: Pa verovatno 45 minuta.

SUDIJA ROBINSON: U redu, daćemo vam jedan sat. Sada ćemo da napravimo pauzu i nastavićemo sa radom u 11.00.

(pauza)

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Najs.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, hvala vam što ste mi dali jedan sat. Gospođica Grejem (Graham) mi je pomogla, ona je dobro proučila ovu temu i tokom prvih 45 minuta uspeali smo da obavimo tri četvrtine posla i taman nam je jedan sat trebao da dođemo do krajnjeg rezultata. Trebaće mi nešto vremena da vam izložim naše zaključke u potpunosti, ali dozvolite mi da na početku kažem da mi smatramo sledeće šta je trebalo da se dogodi: gospodin Kej je trebalo da podnese zahtev po Pravilu 73 da vi iskoristite ovlašćenja iz Pravila 54 i sami donesete odluku kojom poništavate vašu raniju odluku. Ceo proces rezonovanja u vezi sa tim zahtevom poremećen je činjenicom da je pismo poslato u razdroblju između iznošenja argumenata pred Žalbenim većem i donošenja odluke Žalbenog

veća. Mi smatramo da bi možda bilo lakše da se reši ovaj problem ukoliko bi se razmotrilo kakva bi situacija bila da je zahtev za povlačenjem podnet posle odluke Žalbenog veća. Još ću na to da se vratim, možda nije očigledno odmah zašto, ali molim vas da to imate na umu. Mislim da je neophodno da se vratimo na sam početak i pogledamo prvo kakva ovlašćenja ima Sud u vezi sa dodelom advokata. Istovremeno, odmah treba imati na umu, iako se reč "dodela" koristi u dokumentima koji regulišu postupak pred ovim Sudom i iako se to obično tumači kao dodela na dobrovoljnoj osnovi, dakle advokata optuženom koji želi da dobije advokata, ta se reč ipak protumačila i kao dodela advokata optuženom koji advokata ne želi. Ponekad se to naziva i "nametanje advokata" i to je situacija koja nije konkretno obrađena Statutom (Statute) ni Pravilnikom (Rules of Procedure and Evidence). Dodela advokata prema Statutu i prema pravilima za dodelu advokata izgleda da je jedna sveobuhvatna struktura na prvi pogled, međutim kad se stvar bolje pogleda proizlazi da ta struktura nije zaokružena, nije celovita zato što ne pokriva konkretno i ne pokriva u praksi onaj segment dodele advokata u kom se radi o dodeli advokata optuženom koji advokata ne želi. I ovaj problem spada u taj segment dodele advokata. U situaciju za koji ne postoji razrađeni sistem pravila, član 20, a posebno član 21 Statuta predviđaju pravo da se dodeli advokat i iz toga se možda može zaključiti i to da u toj fazi ovakve okolnosti sa kojima smo mi sada suočeni nisu bile predviđene. Pravilnik o postupku i dokazima spominje dodelu advokata i opet se ovde može razumno protumačiti, shvatiti, da u vreme pisanja Pravilnika nije bio predviđen ovakav problem. To se isto odnosi i na Uputstvo za dodelu advokata. Dodela advokata optuženom koji ga ne želi, što se ponekad naziva i "nametanje advokata" je na ovom Sudu sprovedena u dva predmeta: *Predmet Šešelji* i *Predmet Milošević*. Tokom ovog vremena koje ste mi ostavili, ja sam pokušao da analiziram nekoliko naših podnesaka iz proteklih nekoliko godina u kojima smo mi, Tužilaštvo, govorili o nametanju advokata, dakle dodeli advokata optuženom koji ga ne želi. Mislim da su svi naši podnesci se uvek oslanjali na član 21, ali nisu eksplicitno navodili

koji bi regulatorni mehanizam trebalo da se primeni za primenu prava i ovlašćenja iz člana 21 u procesu dodele advokata. Možda nisam u pravu, možda nešto tako stoji u jednom od naših dokumenata, ali nisam to uspeo detaljno da pregledam, ali u svakom slučaju da se od nas tražilo da objasnimo tačan mehanizam kojim bi trebalo dodeliti, odnosno nametnuti advokata, mi bismo onda rekli da bi to trebalo uraditi primenom Pravila 73, to je opšte pravilo. I onda bi Pretresno veće trebalo da iskoristi svoja ovlašćenja iz Pravila 54. Interesantno je primetiti da u *Predmetu Šešelj*, to je ovaj drugi predmet u kome je nametnut advokat, da se tamo kaže eksplicitno da je advokat nametnut na osnovu Pravila 54. Ali u svakom slučaju, a i u svakom drugom predmetu u kom bi moglo da dođe do dodele advokata optuženom koji ga ne želi, postavlja se pitanje šta će da se dogodi ukoliko dođe do problema. Delimičan odgovor na to dobijamo u *Predmetu Šešelj*, zato što je u *Predmetu Šešelj* došlo do problema između optuženog i advokata koji mu je dodeljen. Taj problem u *Predmetu Šešelj* je rešio i to u potpunosti sekretar. Međutim, taj je problem bio radikalno različit od problema koji mi imamo ovde, jer problem je tamo taj da je advokat želeo da se oslobodi svoje dužnosti iz raznih razloga i on se obratio sekretaru i na kraju je ishod svega toga bio to da je taj advokat bio zamenjen jednim drugim advokatom u skladu sa Uputstvom o dodeli advokata. Dozvolite mi da se na kratko vratim onome šta sam ranije rekao. Dakle, struktura, odnosno mehanizam za dodelu advokata je nepotpun, zato što ne pokriva dodelu advokata optuženom koji ga ne želi. Ali kad god taj mehanizam može da reši problem, trebao bi da bude primenjen da ga reši. To je naglašeno u *Predmetu Blagojević*, gde je Žalbeno veće jasno dalo do znanja da su stvarna ovlašćenja Pretresnog veća u slučajevima kad sekretar može nešto da reši, samo to da suspenduje postupak. Prema tome, imamo te dve stvari koje mogu da nam budu od pomoći iz *Predmeta Šešelj* što se može zaključiti iz naših ranijih podneska u vezi sa nametanjem advokata. I u *Predmetu Šešelj* je sasvim jasno, to se pokazalo, da se nametanje advokata optuženom koji ga ne želi može uraditi po Pravilu 54, na osnovu ovlašćenja iz Pravila 54, a

ostalo je onda u rukama sekretara. Prema tome, mi smo sada suočeni sa pitanjem da li je to nešto čime se može baviti sekretar na osnovu Uputstva o dodeli advokata ili je to deo onog ograničenog polja dodele advokata koji ne spada u uobičajeni mehanizam dodele advokata. I zato ja kažem da moramo da pogledamo kakva bi situacija bila da gospodin Kej nije svoj zahtev postavio u jednom trenutku za koji bi moglo da se kaže da je iz raznih razloga bio jedan vrlo neprikladan trenutak, nego da je čekao do odluke Žalbenog veća. Da vidimo šta bismo onda mogli da uočimo u takvoj situaciji. Uočili bismo prvo da je Žalbeno veće reklo da je nametanje advokata, odnosno dodela advokata, opravdano čak i ukoliko to ide protivno željama optuženog. I sada, šta znamo o onome šta gospodin Kej sada pokušava da postigne? Da li on radi nešto otprilike slično onome šta je učinio prvi advokat u *Predmetu Šešelj*? Da li on traži zamenu dodeljenog advokata i to je pitanje koje može da reši sekretar, ali on ne traži to. On je u svom pismu, ja naravno nemam celu korespondenciju, ali on ne traži ... Samo trenutak, molim vas. On je u svom pismu jasno dao do znanja i danas opet kristalno jasno izložio da ovaj postupak ima jedan fundamentalni nedostatak. On osporava opravdanost dodele advokata protiv volje ovog optuženog i to uopšte, kompletno to pitanje. To je pitanje koje je na početku bilo rešeno zahtevom. Dobro, mi nismo postavili zahtev, mi smo samo trebali da iznesemo argumente. Dakle, mi smo zapravo postavili zahtev po Pravilu 73 da Pretresno veće iskoristi svoja ovlašćenja iz Pravila 54. I sada zapravo gospodin Kej ulaže drugu žalbu, jer on traži od Žalbenog veća da kaže "vi ste prvo rekli da se može dodeliti advokat, a sada treba da kažete da se ne može dodeliti advokat". Ili on takođe može, putem Pravila 73 ili 74 da zatraži od Pretresnog veća da poništi svoju raniju odluku o dodeli, odnosno nametanju advokata optuženom koji to ne želi. Ako je ta analiza tačna i logična, to znači da odluka o *meritum-u* njegovog pisma leži u rukama ovog Pretresnog veća i to se takođe poklapa i sa stavom samog optuženog kojeg je on u ovom slučaju izneo na zadivljujuće sažet način i to je zapravo razlog zbog koga ova stvar može da bude u rukama ovog Pretresnog veća.

Dakle, kada bismo sada rekonstruisali dokumentaciju u vezi sa vašom ranijom odlukom o dodeli advokata, mislim da to ne bi izašlo van delokruga rada ovoga Pretresnog veća, jer mi imamo pismo koje, kao što sam već rekao, je poslato neprikladno rano i dokument sekretara u kome on kaže da je najprikladnije da o toj stvari odlučite vi. Ti dokumenti, ako se gledaju zajedno, mogu da posluže ovom Pretresnom veću, a možda se može i od gospodina Keja zatražiti da da još dalje pisane podneske i to može da se shvati kao zahtev da vi poništite vašu raniju odluku. Želeo bih da kažem još samo ovo. Ukoliko se vi opredelite protiv ovakvog tumačenja i protiv mog predloženog rešenja, onda je jedina alternativa to da se kaže da ovaj zahtev spada u opštu nadležnost sekretara, ali iz razloga koje sam već spomenuo, sekretar će možda da se nađe u situaciji da to ne može da reši, jer za razliku od onoga šta se od njega tražilo u *Predmetu Šešelj*, a to je da se odabere jedan drugi advokat, ovde bi se od njega tražilo da donese odluku zasnovanu na kompletnom dosadašnjem postupku i svim do sada izvedenim dokazima. I zato mislim da je sasvim jasno da je naš mehanizam nepotpun, jer se od njega traži nešto sasvim nemoguće od sekretara.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Kej?

ADVOKAT KEJ: Časni Sude, ovo šta je sada rečeno, jasno daje do znanja da moje pismo nije pažljivo pročitano. Ja znam, naravno, da ga gospodin Najs nije video pre današnjega dana, iako mu je poslata kopija onog dana kada je napisano. Razlog zbog koga je to pismo napisano i poslato sekretaru 26. oktobra, a nakon rasprave pred Žalbenim većem, je to da je pitanje dodele advokata jedno sasvim posebno i različito pitanje od onog pitanja sa kojim smo mi bili prisiljeni da se suočimo lično kao dodeljeni advokati. Te dve stvari nisu ni na kakav način vezane. Žalba koju smo mi izjavili u ime optuženog bavila se pitanjem dodele i pitanjem modaliteta rada. Ja sam ipak istakao Sudu da se Tužilaštvo usprotivilo tome da mi izjavljuje žalbu i na modalitet rada i da je to jedna sasvim logična stvar, a Žalbeno veće očigledno nije prihvatilo niti delić nji-

hovog rezonovanja. U trenutku održavanja rasprave pred Žalbenim većem mi smo znali da kada dođemo do svedoka broj 5, da je naš položaj sve više i više neodrživ. Na samoj raspravi kada sam ja morao da objašnjavam prekid odnosa između dodeljenog advokata i optuženog i kada sam to morao da iznesem pred Žalbeno veće, odlučeno je da onog trenutka kada izađemo iz sudnice to moramo na odgovarajući i logičan način da formulišem sekretaru koji ima ovlašćenja po članu 19 Uputstva o dodeli advokata da reši to pitanje. Dakle, tu se ne radi o pokušaju da se mi ponovo žalimo na pitanje dodele. Ne, to je bio jedan profesionalan korak koji smo mi preduzeli nakon što smo se posavetovali sa našom advokatskom komorom. Mi smo isto tako to prosledili Udruženju advokata (Association of Defence Counsel) koji rade pred ovim Sudom i koje je, ja moram to da kažem, danas javilo da je njihova disciplinska komisija pregledala situaciju i da je u potpunosti razume. Mislim da kasnije danas mogu da vam dam nacrt njihove izjave, ali, mi smo smatrali da smo nakon ročišta pred Žalbenim većem došli u bezizlaznu situaciju i da to sve treba vratiti natrag sekretaru, a na osnovu čije direktive smo imenovani i on je to sasvim prikladno prosledio Pretresnom veću. Juče smo mi napisali jedan formalni prošireni podnesak o ovom pitanju koje prizlazi iz onoga šta je rečeno 26. oktobra. Ovde se očigledno radi o pitanju koje utiče na pravičnost suđenja. Mene su pitali o prethodnoj sudskoj praksi, sudije Robinson i Bonomi (Bonomy) su učestvovali u *Predmetu Knežević* u kom je doneta odluka da ukoliko dodela advokata utiče na pravično suđenje, da onda Pretresno veće ima statutarnu dužnost da osigura pravičan postupak.

SUDIJA ROBINSON: Ali to je bilo pre Blagojevića.

ADVOKAT KEJ: Sada smo ponovo u istoj situaciju.

SUDIJA BONOMI: Da li nam vi to onda kažete da je to u skladu sa *Predmetom Blagojević*?

ADVOKAT KEJ: Ova se stvar tiče pravičnosti suđenja.

SUDIJA BONOMI: Gospodine Kej, upravo ste spomenuli Udruženje advokata odbrane pred ovim Sudom. Ja u ovom trenutku nemam nikakvu predstavu kakvu bi važnost to šta je vema to udruženje reklo u vezi sa tim pitanjem moglo da ima za argumente koje sada iznosite pred nama. Objasnite mi to, molim vas.

ADVOKAT KEJ: Svakako. Udruženje advokata je organizacija koju je osnovao Sekretarijat ovoga Suda kako bi se pomoglo organizaciji i razvoju rada advokata pred ovim Sudom, dogovaranju uslova njihovog angažovanja, njihovom obrazovanju i drugim stvarima koji se tiču predmeta pred ovim Sudom. I oni su jedno službeno telo kome se mora pridružiti svaki advokat koji radi pred ovim Sudom. Udruženje advokata ima izvršnu komisiju. Izvršna komisija imenuje disciplinsku komisiju za svako određeno pitanje. I mi smo se, naravno, poslužili tom organizacijom i njihovim mišljenjem budući da se ovde radi o stvari koja se odnosi na profesionalno ponašanje advokata pred Sudom. Mi mislimo da se to njih tiče u velikoj meri, zato što mi smatramo da ovde zastupamo položaj integriteta. Mi želimo jasno da damo do znanja Sudu šta se može, a što ne može da se učini, ako ste dodeljeni advokat. Prema tome, to su, dakle, dva pitanja. Prvo, pitanje je dodele o kome smo govorili, a zatim situacija koja se pojavila nakon dva meseca, a to je pitanje našeg profesionalnog položaja. I to je pitanje u vezi sa kojim ćemo mi sigurno da se posavetujemo sa drugim ljudima koji su u poziciji da nas o tome savetuju.

SUDIJA BONOMI: Mislim da je dosta neobično da iznosite argumente o nečemu o čemu je udruženje donelo određeno mišljenje usmeno i tražite od nas da se izjasnimo, a mi uopšte ne znamo koje su oni činjenice uzeli u obzir, sobzirom da ne postoji nikakav pisani dokument o tome. Dakle, ja sad hoću da vama dam do znanja da to neće imati nikakvu važnost u mom odlučivanju.

ADVOKAT KEJ: Ako mogu samo da vam objasnim, mogu da vam kažem da su oni dobili sve dokumente koje je dobilo i Pretresno veće i zatraženo je da oni preispitaju ta pitanja i posebno sa tačke gledišta Profesionalnog kodeksa da kažu da li se slažu ili se ne slažu sa našim stavovima. I za nas se tu radi o važnom pitanju, kao što je važno da se obratimo našoj advokatskoj komori o tome. Ta dva pitanja koja se tiču imenovanja nisu povezana. To nije naš stav. Kao što sam već rekao i to jasno, moguće je da Pretresno veće dodeli advokata i odredi određene uloge i odgovornosti za njega u vezi sa postupanjem u sklopu ovog suđenja, a mi sada na osnovu iskustva možemo da kažemo da pokušavamo da omogućimo da se odvija ta odbrana, to smo pokušali. Međutim, naišli smo na previše prepreka i zbog toga smo preispitali naš profesionalni stav i mi smatramo da je sekretar sa pravom prosledio to pitanje Pretresnom veću. S obzirom da se tu pokreće pitanje vezano za vođenje ovog suđenja i pravičnost ovog suđenja, da je sekretar doneo odluku, na primer "možete da se povučete, gospodine Kej i gospođice Higinis", ja sam siguran da bi se ovo Pretresno veće pitalo o čemu se tu radilo i da se to učinilo bez prisustva ovog Pretresnog veća i pretpostavljam da bi Pretresno veće od sekretara tražilo da objasni svoju odluku. Dakle, sa naše tačke gledišta sasvim je jasno zašto je ovo pitanje pokrenuto i smatramo da je na prikladan način, sa naše strane to upućeno osobi koja nas je imenovala i smatramo da je to pitanje koje se tiče nadležnosti.

SUDIJA ROBINSON: Hvala gospodine Kej.

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA ROBINSON: Pretresno veće će da napravi pauzu do 12.30 da razmotri ovo pitanje.

(pauza)

SUDIJA ROBINSON: Jutros na početku rasprave Pretresno veće je tražilo da čuje argumente u vezi sa nadležnošću i da se održi

rasprava pred ovim Pretresnim većem o molbi gospodina Keja za povlačenjem iz ovog Predmeta. Sve strane su iznele stav da Pretresno veće ima nadležnost za to. Pretresno veće je zahvalno na tom stavu i razmotrilo je Statut i Pravilnik, kao i sudsku praksu ovog Suda i zaključilo je da je nadležno da sasluša argumente. Najpre ćemo da saslušamo gospodina Keja.

ADVOKAT KEJ: Hvala, časni Sude. Pretresno veće zna da je pitanje pokrenuto putem pisma upućenog sekretaru sa naše strane 26. oktobra 2004. godine. I kao što je rečeno u tom pismu, pismo je poslato posle ročišta pred Žalbenim većem 21. oktobra u vezi sa imenovanjem advokata. Mi smo tražili opoziv našeg položaja od strane sekretara u skladu sa članom 19 upustva o dodeli advokata. U ovom pismu nalazi se opšti kontekst i istorijat vezan za ovo pitanje. Tim putem smo mi obavestili sekretara o ključnim detaljima vezanim za tok postupka po ovom pitanju. Kao što Pretresno veće zna na osnovu ovog pisma, mi smo unutar tog pisma citirali Profesionalni kodeks branilaca ovog Međunarodnog suda, a posebno smo ukazali na član 8 tog kodeksa, kao i na druge odredbe kodeksa. Objedinili smo u jednom registratoru različite dokumente koji se tiču ovog pisma. Znam da su napravljene kopije za Pretresno veće, zato što smo mi objedinili pravila koja su prikladna, kao i reference na transkriptu u pogledu situacija kada se govorilo o našem vođenju Odbrane i izjave gospodina Miloševića. I hteo bih samo da se uverim da je Pretreso veće dobilo sve te materijale od sekretara.

SUDIJA ROBINSON: Dobili smo, hvala.

ADVOKAT KEJ: Hvala. To je zapravo naš glavni radni dosije.

SUDIJA BONOMI: Ja imam dokument koji ima naziv "Zahtev imenovanog advokata za povlačenje sa aneksom A" (Assigned Counsel's Motion for Withdrawal with Annex A).

ADVOKAT KEJ: To smo juče podneli.

SUDIJA BONOMI: Zar ne treba na tome da radimo?

ADVOKAT KEJ: Samo da proverim materijale, jer taj deo sa aneksom "A", smo priložili juče, ali tu nemamo transkript i druge materijale.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Najs?

TUŽILAC NAJS: Mi nemamo to. Mi imamo aneks "A" i sadržaj je od 1 do 10, ali ništa drugo.

ADVOKAT KEJ: Ovde imamo pismo od 26. oktobra. Trebalo bi i tužilac da ga ima. Ne znam da li imate sve materijale koji su bili priloženi uz to pismo, jer u tom trenutku smo to podneli samo sekretaru i zainteresovanim stranama.

(Pretno veće se savetuje)

SUDIJA ROBINSON: Jedini problem je što tužilac nema taj materijal, ali mislim da je tužilac dobro upoznat sa sudskom praksom.

ADVOKAT KEJ: Hteo sam da kažem da se tu nalaze i fusnote i kao što Pretresno veće zna na osnovu pisma vezanog za zahtev, sve ima svoje reference i svi detalji tu mogu da se nađu.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Najs, ukoliko vam to bude predstavljalo problem, molim vas da nam to kažete.

ADVOKAT KEJ: I, naravno, na osnovu komentara sudije Bonomija već smo čuli da imate pismo od 8. novembra. To je proširena verzija prvobitnog pisma, jer u tom trenutku smo već znali da je pismo prosleđeno Pretresnom veću i smatrali smo da treba da podnesemo odgovarajući zahtev Pretresnom veću i da proširimo analizu vezanu za etička pitanja. Kao što Pretresno veće zna, nalog je izdat 2. septembra 2004. godine da se imenuje advokat, a 3. septembra 2004. godine zamenik sekretara nas je imenovao i kasnije istog dana Pre-

tresno veće je izdalo nalog o modalitetima kojih treba da se pridržavaju imenovani advokati. Posle toga, 7. i 8. septembra, mi smo pozvali prvog od pet svedoka u ovom suđenju, na osnovu spiska svedoka koji je podnet u skladu sa Pravilom 65ter, a prema kom optuženi obaveštava Pretresno veće i tužioca o pojedinostima vezanim za svedoke koji nisu zaštićeni. I tokom pripreme Odbrane i tokom više perioda pauze između maja i avgusta, optuženi je podneo pet spiskova svedoka sa pojedinostima svedoka koje namerava da pozove, počev od početka dela suđenja kada je Odbrana trebala da izvodi svoje dokaze i tu je bilo ukupno 50 identifikovanih svedoka. Prvi svedok koga smo pozvali bila je gospođa Avramov i ona je bila na spisku svedoka optuženog, bila je već u Hagu (The Hague) i optuženi se video sa njom pre nego što se ona videla sa nama i pre nego što smo sa njom obavili pripremni rad. Nju smo pitali da li joj je optuženi nešto rekao o pitanju da li treba da se odzove pozivu imenovanog advokata ili ne. Ona je rekla da je optuženi ostavio njoj da napravi svoj izbor u vezi sa tim i mi smo smatrali da je to možda nekakav znak saradnje sa Odbranom i da ćemo možda moći da radimo na taj način, da se Odbrana odvija uz naše učešće. Svedokinja je svedočila, a pre njenog svedočenja ja sam pitao Pretresno veće da li bi optuženi mogao prvi da je ispituje. I Pretresno veće je odlučilo da je nalog o modalitetima jasan, da najpre ja treba da vršim ispitivanje, pa tek onda optuženi. Izneo sam tu molbu, jer sam smatrao da je to u najboljem interesu glatkog sprovođenja Odbrane, ukoliko bi bilo moguće da optuženi ima glavnu reč u izvođenju dokaza i ispitivanja svedoka. To nije prihvaćeno i ja sam pozvao tu svedokinju, a optuženi je na kraju mog ispitivanja odbio da učestvuje u ispitivanju i kritikovao je način na koji sam ja predložio činjenice. U međuvremenu smo podneli žalbu na imenovanje advokata, a Pretresno veće je izdalo potvrdu o žalbi. Zatim smo pozvali drugog svedoka i ponovo je bila ista procedura. Svedok je bio gospodin Džatras (James George Jatras). Mi smo se sastali sa njim nakon što je optuženi sa njim imao sastanak. Pitali smo ga da li mu je bilo rečeno da ne saraduje sa nama. On je rekao da to nije slučaj i da je optuženi njemu prepustio da o tome odluči

i mi smo, prema tome, pozvali tog svedoka. I ponovo je na kraju ispitivanja optuženi odbacio mogućnost da ga sam ispituje i kritikovao rad imenovanog branioca i to se ponovilo sa sledeća tri svedoka, gospodinom Keitom (Roland Keith), gospodinom Hučem (Franz-Josef Hutsch) i gospođom Kaneli (Liana Kanelli). Tokom čitavog tog preioda mi smo naznačili optuženom da smo spremni da se sretnemo sa njim i da sarađujemo i jednom smo telefonirali u Pritvorsku jedinicu Ujedinjenih nacija (United Nation Detention Centre) i naznačili smo da ćemo čitavo popodne tamo da čekamo ukoliko želi da se sretno sa nama. Međutim, on nam je jasno dao do znanja da to ne želi. Zatim smo pokušali da unesemo određeni red u pripremu Odbrane i ja sam proučio dokumente podnete u skladu sa Pravilom 65ter, a koji se tiču nekih 1.631 svedoka, da bih pokušao da shvatim strategiju optuženog, kao i da bih mogao da rasporedim svedoke u različite grupe koje se tiču optužnice o Kosovu, Hrvatskoj i Bosni, u skladu sa uputstvima Pretresnog veća da Odbrana treba da se iznosi sledeći određeni redosled i koncentrišući se odvojeno na svaki od delova optužnice. I sasvim je jasno da pokušaj da sprovedemo odbranu u roku od 150 dana, koliko nam je bilo dodeljeno, potpuno nemoguć zadatak ukoliko pođemo od spiska od preko 1.600 svedoka. I tada smo odlučili da napravimo jednu pedesetodnevnu strategiju za svaki od delova optužnice i da bismo to učinili, mi smo tražili od pravnog savetnika optuženog, gospodina Tomanovića, da nam pomogne i on je to učinio na osnovu uputstava optuženog. Dobili smo spisak od 140 prioriternih svedoka za Kosovo i Pretresno veće zna da je taj dokument već nekoliko puta pominjan od 28. septembra kao i da smo o izmenama redovno obavestavali Pretresno veće. Zatim, 20. septembra kada smo dobili taj spisak, ponovo smo imali nadu da ćemo premostiti prepreke i da ćemo možda moći zajednički da radimo sa optuženim na iznošenju stavova Odbrane. Imao sam svoje iskustvo kao *amicus curiae* sa obzirom da je na početku postupka optuženi odbio da sa nama sarađuje. Međutim, u toku suđenja stvorili smo jedan srdačan odnos i nadali smo se da ćemo moći da budemo od pomoći Pretresnom veću u predočavanju dokaza Odbrane koje bi

bilo u interesu optuženog. U međuvremenu, izjavili smo žalbu Žalbenom veću na to imenovanje, a isto tako i odgovorili smo na podneske Tužilaštva. Istovremeno pokušali smo da stupimo u kontakt sa što više svedoka kako bismo videli da li oni hoće da sarađuju sa nama i da li ćemo onda možda da dođemo u situaciju u kojoj bismo, uz malo sreće, mogli da pridobijemo optuženog da sarađuje sa nama. Međutim, postalo je odmah jasno da nas svedoci listom odbijaju i da se približavamo situaciju u kojoj naše funkcionisanje kao dodeljenih advokata postaje nemoguće. Tokom pripreme za izvođenje dokaza Odbrane mnogo smo napora uložili da ustanovimo identitet svedoka, način da stupimo u kontakt sa njima, oblikovanje strategije za kosovski segment optužnice na osnovu 140 svedoka sa prioritetom čija su nam imena dostavljena. Ali sve to vreme nadali smo se da ćemo na neki način da budemo od pomoći Sudu time što ćemo da obavljamo naš posao. Pozvali smo četvrtog i petog svedoka i u tom trenutku smo došli do kraja. Nismo više imali svedoka koji bi bili na raspolaganju. Povrh toga jedan svedok koji je pre bio na raspolaganju, čovek po imenu Henč (Hennig Hensch), Sud se toga sigurno seća, nalazio se u blizini i mi smo nameravali da ga pozovemo kao svedoka, međutim dobili smo uputstvo da ga ne zovemo. Uputstvo smo dobili od optuženog. Peti svedok koji je pozvan to je gospođa Kaneli, na kraju mog ispitivanja optuženi joj je postavio samo jedno pitanje, pitanje koje izgleda niko nije razumio osim same svedokinje. Optuženi je pitao "da li sam ja pravilno obradio sve teme o kojima je razgovarano" i ona je na to odgovorila "ne". Ja sam se kasnije sa njome sastao i ona mi se izvinula za ono šta se dogodilo. Meni je postalo jasno da počinjemo da ulazimo u sukobe koji moj zadatak čine nemogućim. U međuvremenu je Žalbeno veće odlučilo da se ekspeditivno postupi po žalbi, dalo je mogućnosti optuženom da se usmeno obrati Sudu u vezi s tim. Ta je rasprava održana i ja sam morao da spomenem sukob do koga je došlo između dodeljenog advokata i ovog optuženog i to sve stoji u transkriptima, kao i kontekst onoga šta je rečeno. Tokom ispitivanja petorice svedoka Tužilaštvo je kritikovalo naš profesionalizam. I ako uzmemo u obzir šta je želelo da se

postigne dodelom advokata, a to je više dužnosti, komuniciranje sa optuženim, raspravljanje o samom predmetu, mi smo se našli u situaciji da smo prešli Rubikon (Rubicon) i da više ne možemo nazad. Odnos između nas i optuženog u potpunosti je prekinut i, po našem mišljenju, u budućnosti on više ne bi mogao da bude obnovljen do onog nivoa na kom smo bili pre nego što smo dodeljeni kao advokati. Kao rezultat toga, mi smo podneli naš zahtev posle rasprave pred Žalbenim većem. Smatrali smo da se ovde radi o jednom različitom pitanju od pitanja dodele advokata. Mi smo smatrali da se ovde radi o našoj ličnoj poziciji.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Kej, morali ste da predvidite mogućnost da neće da bude saradnje, mogućnost da nećete da dobijate uputstva od optuženog. To nije nešto šta je moglo da vas zatekne. Prema tome, zar ne smatrate da je stvarnost u kojoj nije bilo saradnje stvorila probleme, jer meni se čini da ne možete da kažete da tako nešto niste predvideli?

ADVOKAT KEJ: Mi smo to predvideli kao što je to i Sud rekao u svojim dokumentima. I Tužilaštvo se usprotivilo onome šta smo mi rekli u našim podnescima u vezi sa time šta možemo da predvidimo da bi moglo da se dogodi. Mi smo skrenuli pažnju Suda i na kodeks ponašanja. Ja se sećam da sam imao diskusiju sa sudijom Bonomijem u vezi s tim i da sam rekao da je to nešto čega se moramo pridržavati. Međutim, situacija je takva da u jednom krivičnom postupku nikad ne možete da znate šta će da se dogodi. Ne možete da kažete nikada da nešto sigurno neće da funkcioniše. Stvari ipak možda mogu da funkcionišu i sve šta smo mi pokušali da učinimo, učinili smo u duhu saradnje. Sve službe ovoga Suda radile su u duhu saradnje. Prema tome, želeli smo da vidimo da li će da dođe do saradnje i da li bismo mogli nešto da napravimo.

SUDIJA ROBINSON: Da li vi onda kažete da ste vi prihvatili vašu dodelu pod pretpostavkom da će da bude saradnje, iako je bilo jasno predviđeno da neće da bude saradnje, da nećete da dobijate

uputstva?

ADVOKAT KEJ: Da, mi smo to učinili u dobroj veri, u oba smera. Našli smo se izloženi velikom pritisku da prihvatimo svoje imenovanje. Setićete se roka od 13.00, 3. septembra. Mi smo smatrali, imajući u vidu istorijat postupka, naše poznavanje ovog Predmeta i naš osećaj profesionalne dužnosti i obaveze da moramo da ispunimo tu ulogu, da mi nismo to pokušali da učinimo, Sud bi onda morao da imenuje novog advokata koji verovatno ne bi mogao da gleda na ovaj Predmet iz naše perspektive, jer mi smo ovde učestvovali od samog početka, a koji možda ne bi ni izjavio žalbu na samu dodelu. Mi smo smatrali da smo u stanju da delujemo u najboljem interesu optuženog, kako bismo pokušali da omogućimo da izvođenje dokaza Odbrane funkcioniše. Nama je bilo jasno da možda nećemo uspeti, ali smo se ipak nadali.

SUDIJA ROBINSON: Međutim, ništa u vašem imenovanju i u vašem prihvatanju tog imenovanja nije indiciralo ovu hipotezu, da vi prihvatate svoje imenovanje pod uslovom da imate dobar radni odnos sa optuženim. Sasvim jasno je bilo predviđeno to da možda neće da dođe do saradnje i da možda nećete od njega da dobijate uputstva. Međutim, nalog koji sam ja doneo na samom kraju indicirao je da će nalog o modalitetu rada da se napravi, uopšteno govoreći, u skladu sa vašim predlozima o tome šta treba da se uradi ukoliko ne bude saradnje, paragrafi 4, 5 i 6.

ADVOKAT KEJ: Reći ću vam u čemu je problem. Vi ste mene prisilili da ja ispitujem prvi. Da ste možda dozvolili optuženom da ispituje prvi, stvari su možda mogle da funkcionišu. Mi smo bili u potpunosti šokirani vašom odlukom kad ste vi obrnuli raspored za koji smo se mi zalagali i odlučili da on ne sme prvi da ispituje.

SUDIJA ROBINSON: Pa to je suština problema.

ADVOKAT KEJ: I to je bio uzrok naših problema.

SUDIJA ROBINSON: Međutim, mi ovde imamo jedan sistem na ovom Međunarodnom sudu koji je u skladu sa pravnom državom, vladavinom prava. Vi ste izjavili žalbu i to je sada promenjeno.

ADVOKAT KEJ: Ali sećate se, 7. septembra ja sam ustao i zatražio da optuženi ispituje prvi. Nas je nalog o modalitetima rada zatekao i ja sam ponovo pokrenuo to pitanje i 7. septembra izložio argumente protiv tog dela naloga. I možda smo tada mogli nešto da postignemo, možda su tada stvari mogle da počnu da funkcionišu, ali sada je proteklo već toliko vremena, došlo je do već toliko problema i došlo je do problema između nas i optuženog na profesionalnoj osnovi.

SUDIJA ROBINSON: Upravo ste rekli da je glavni problem bio redosled. Taj problem je sada rešen. Šta je sada osnova vašeg zahteva?

ADVOKAT KEJ: Ne znam sada šta tačno hoćete. Osnova našeg zahteva je to da smo se našli suočeni sa potpunim prekidom odnosa sa optuženim. Optuženi me je optužio da se ne ponašam profesionalno i uložio prigovor na mene pred Holandskom advokatskom komorom (Nederlandse Orde Van Advocaten).

SUDIJA ROBINSON: Ali on je mene takođe optužio za to da ja slušam nečija uputstva.

ADVOKAT KEJ: Međutim, vaša je situacija drugačija. Ja sam ovde u situaciji gde mora da postoji poverenje. Mislim da ne možemo vašu i našu situaciju gledati istim očima. Po mom mišljenju, to je pogrešno. Mi ovde imamo jednu tačno određenu funkciju i pokušavamo da igramo tu ulogu i morate da imate poverenje. Ponekad stvari mogu loše da funkcionišu, ali još uvek mogu da funkcionišu. Na primer, ako se donese neki loš nalog, svi imamo takva iskustva, donese se loš nalog, pokušate da radite na osnovu

tog naloga i na kraju to uspete. To je nešto sa čim smo se svi suočili. I zato smo mi smatrali da možemo da pokušamo. Međutim, kad je Sud osporio pravo optuženog da prvi ispituje, kad je Sud odbio moj zahtev 15. septembra da se suspenduje postupak sve dok Žalbeno veće ne reši žalbu, to je bio naš poslednji pokušaj da sprečimo dalju eroziju odnosa sa optuženim i sačuvamo položaj u kome se nalazimo. Ali, kao što sam rekao, u međuvremenu su se stvari promenile, situacija se razvila i iako smo mi pokušali i nadali se da ćemo uspeti da pokrenemo stvari, našli smo se suočeni sa modalitetom rada koji je radio protiv nas. Možda bi optuženi, nakon što je prošao celi postupak u vezi sa time da li će on da ima "stand by" advokata ili dodeljenog advokata ili će sam da se zastupa, možda bi posle celog tog postupka mi mogli da se nađemo u položaju da utičemo na strukturu ovog Predmeta, da pomognemo njegovim saradnicima. Mi smo smatrali da u tom trenutku pružamo jednu vrednu uslugu i da pomažemo u izvođenju dokaza Odbrane, ali to bi značilo da optuženi mora da bude, da tako kažem, za upravljačem i da mora da bude u stanju da ispituje svoje svedoke na svoj način, a mi bismo mu onda možda pomagali prilikom ispitivanja, ali u svakom slučaju koristeći naš takt i diskreciju prilikom izvršavanja naših dužnosti. Mi bismo mu pomogli u najboljem interesu njegove odbrane.

SUDIJA BONOMI: Gospodine Kej, šta ste mislili u paragrafu 5 dokumenta koji ste nam poslali i u kojem stoji: "U slučaju da optuženi ili osobe koje rade u ime optuženog, ne sarađuju sa dodeljenim advokatom u ispitivanju svedoka koje je optuženi identifikovao kao potencijalne svedoke, dodeljeni advokat može da pozove te svedoke ili sve druge svedoke za koje on smatra da su relevantni za ovaj Predmet".

ADVOKAT KEJ: To je bilo u jednoj fazi u kojoj smo želeli da sačuvamo pravo optuženog da se sam brani.

SUDIJA BONOMI: Ali ja vas pitam šta ste mislili da kažete u tom paragrafu.

ADVOKAT KEJ: Moglo je da dođe do okolnosti u kojima je Sud mogao da kaže da postoje uslovi u kojima bismo mi mogli da pozivamo svedoke u ime optuženog, o tome smo razgovorali ovde u ovoj sudnici. Ja se sećam da sam izneo sugestiju da njemu može da se dozvoli da se brani ukoliko bude bolestan, da se onda dozvoli "stand by" advokatima da pozivaju svedoke u njegovo ime. Prema tome, u tom trenutku je možda takva vrsta naloga mogla da functioniše.

SUDIJA BONOMI: Ali, gospodine Kej, u ovom paragrafu se upravo predviđa najekstremniji prekid saradnje. I vi ste to napisali.

ADVOKAT KEJ: Ali zavisi od toga kako bi došlo do te situacije. Od mene je zatraženo da u poslednjem času pomognem da se napiše modalitet rada protiv kog sam ja bio na samom početku. Prema tome, ja sam bio veoma pod uticajem argumenata koje je iznelo Pretresno veće o njima. Nisam mogao da napišem moj sopstveni dokument u komu bih napisao "dajte mu da se sam brani, a dodeljeni advokati neće ništa da radi". To ne biste prihvatili. Mi jednostavno tada nismo bili u toj oblasti 2. i 3. septembra.

SUDIJA BONOMI: Bojim se da uopšte ne razumem ovo šta vi govorite. Vi ovde kažete da je to jedan od načina da se sprovede u delo dodela advokata i kad ste pisali ovaj dokument vi ste predvideli mogućnost da dodeljeni advokat možda neće da naiđe ni na kakvu saradnju optuženog i njegovih saradnika. Pa vi ste pod tim okolnostima morali da znate da bi vaše imenovanje moglo da podrazumeva i to da se od vas traži da prvi postavljate pitanja, da postavljate pitanja i onim svedocima koje ste sami pozvali, svedocima koji uopšte nisu bili na početnoj listi od 1.631 svedoka.

ADVOKAT KEJ: Međutim, mi smo rekli da bi on prvi trebao da ispituje svoje svedoke. Ovaj Sud je na celu stvar gledao kroz prizmu

“štapa i kanapa”. Ja se sećam da je sudija Kvon (Kwon) pitao “a šta ako bismo vam dali jednog “stand by” advokata, gospodinu Miloševiću”. Ja pretpostavljam da je on želeo da ga ohrabri u tom smeru. Mi nismo znali šta ćete vi da odlučite u vezi sa tim. Međutim, mi smo želeli da optuženi sam izvodi svoje dokaze. Zato smo i postavili taj zahtev. Vi ste taj zahtev odbili, a mi smo smatrali da je to bio način na koji su stvari mogle da funkcionišu. Ko zna šta bi sve moglo da se dogodi tokom tri meseca ili šest meseci između nas. Mi smo tome prišli u dobroj veri. Smatrali smo da ćemo da budemo u mogućnosti da mu pomognemo u njegovom interesu u izvođenju njegovih dokaza, ali ono šta smo mi pokušali da učinimo ne funkcioniše i mi vam sada kažemo da smo se sada našli u situaciji da kršimo i kodeks. Ovde se sada ne radi o tome da na nekoga treba svaliti krivicu, nego o tome da treba prihvatiti situaciju u kojoj ono šta se dogodilo i Sudu i nama predstavlja poteškoću. Ne radi se ovde o određivanju krivice. Mi smo pokušali da ostvarimo situaciju u kojoj će ovo suđenje moći da se nastavi. Mi smo sami sebe stavili u situaciju u kojoj smo trebali da radimo u tom smislu. Razgovarali smo i ranije o uputstvima. Pretresno veće je znalo kakav je naš stav u vezi s tim. Mi smo sva ta pitanja spomenuli, sva uputstva, pozivanje svedoka, Kodeks ponašanja. Mi smo na vreme skrenuli pažnju Pretresnog veća na sve to. Nalog o modalitetu rada koji je na kraju napisan nas je stavio za upravljač umesto optuženog, nas je stavio u situaciju da moramo da pozivamo svedoke, a ne njega. Da je on išao prvi, da je on prvi ispitivao svedoke i da se on bavio pravnim pitanjima, kao što je bilo predviđeno u našem paragrafu broj 2, mi mu tamo dajemo punu odgovornost, onda je možda moglo tako nešto da bude moguće. Međutim, to se nije dogodilo. I zato mi više nismo bili u mogućnosti da nastavimo da radimo u ovom Predmetu i razvijemo jedan odnos sa optuženim. To se, znate, često događa u krivičnim postupcima. To je ono šta smo mi hteli da učinimo, ali sada smo prisiljeni da priznamo da je situacija takva da svedoci ne saraduju, da optuženi ima svoj stav o svemu od kog ne želi da odstupi i sada je naša situacija

takva da kada smo bili pred Žalbenim većem, onda smo morali da kažemo da mi više ne predstavljamo njegovu Odbranu, da to nije naša Odbrana, već njegova Odbrana i da mu treba vratiti njegovo pravo. Sada je problem to da posle ova protekla dva meseca, da se mi nalazimo u situaciji u kojoj smo otvoreni kritikama.

SUDIJA ROBINSON: Nisam siguran da se sa time slažem. U slučaju da optuženi jednostrano preduzme neku akciju kojom se razori poverenje između njega i advokata, drugim rečima, ako nema saradnje između njega i advokata, nisam siguran da jurisprudencija pokazuje da je došlo do bilo kakvog kršenja kodeksa u takvim okolnostima. Ako pročitate odluku iz *Predmeta Blagojević*, videćete da je Žalbeno veće potvrdilo neke od odluka Pretresnog veća u kojima je jasno rečeno da nije došlo do kršenja Profesionalnog kodeksa u takvim okolnostima.

ADVOKAT KEJ: Ako pogledamo merodavno pravo i ako pogledamo u kakvoj se situaciji mi nalazimo, onda se mi, po našem mišljenju, nalazimo u velikim teškoćama. Mislim da sam u pravu ako kažem da znam da će Pretresno veće ponovo preispitati modalitete rada, da se pitanja strategije Odbrane i vođenja Odbrane vraćaju nazad u ruke optuženog, u skladu sa paragrafom 20 odluke Žalbenog veća. A mi znamo, ako pogledate našu situaciju po članu 10, da moramo da sačuvamo naš integritet i integritet cele pravne profesije. I sada smo prisiljeni i našli smo se u situaciji da se na nas upućuje prigovor advokatskoj komori koja je utvrdila da ima nadležnost nad tim i nas to brine. Nas kritikuje optuženi u vezi sa našom ulogom u ovom Predmetu, kaže da smo mi ovde tužioci i, pazite, ništa od toga se nije dogodilo dok smo mi bili amikusi.

SUDIJA BONOMI: Gospodine Kej, a vi pretpostavljate da su prigovori koji su izneti protiv vas utemeljeni, jer pogledajte koji je to prigovor: da li je to neki od advokata koji zastupa gospodina Miloševića?

ADVOKAT KEJ: Da.

SUDIJA BONOMI: Pa on kaže da on deluje u ime i za račun gospodina Miloševića. Da li on kaže da on u ovom Predmetu deluje u ime gospodina Miloševića?

ADVOKAT KEJ: Pa, on ima punomoć.

SUDIJA BONOMI: Za ovaj Predmet?

ADVOKAT KEJ: Da. On je podneo pritužbu na gospodina Vladimirova (Wladimiroff) ranijeg *amicus curiae* i Holandska advokatska komora pokrenula je disciplinski postupak protiv gospodina Vladimirova. Pretresno veće je u tadašnjim okolnostima, u vezi sa tadašnjim problemom reklo "mora da se vide da pravda funkcioniše".

SUDIJA BONOMI: Čekajte, da li vi kažete da jedan holandski advokat ima punomoć da zastupa gospodina Miloševića u ovom suđenju?

ADVOKAT KEJ: Izvinjavam se, došlo je do nesporazuma. Vi mislite na ovaj postupak.

SUDIJA BONOMI: Da, na to mislim.

ADVOKAT KEJ: Ne, mislim da ne.

SUDIJA BONOMI: Ali u čemu je onda problem? Iznet je prigovor. Na sve nas se vrlo često iznose prigovori, formalni i neformalni. Odluke sudija podložne su žalbi, to je takođe oblik prigovora. Jedna uobičajena metoda za rešavanje situacije u kojoj postoji nezadovoljstvo sa advokatom je da se uloži prigovor. Zašto je to sve uopšte relevantno za sve ovo čime se mi ovde bavimo?

ADVOKAT KEJ: Vaš odnos sa optuženim kao sudija je sasvim drugačiji. Vi ste u poziciji u kojoj imate kontrolu. Mi smo u poziciji u kojoj moramo da budemo lojalni, u poziciji u kojoj moramo da komuniciramo sa njim, u poziciji u kojoj moramo da razumemo ciljeve Odbrane. Mi smo u situaciji u kojoj imamo jednu tesnu savetodavnu ulogu i vrlo je važno da se nešto tako prizna.

SUDIJA BONOMI: Da li se prigovor odnosi na način na koji vi vodite ovaj postupak?

ADVOKAT KEJ: Da. Ja sam juče dobio jedan dopis datiran na 3. novembar od Holandske advokatske komore u kom se poziva na raspravu pred Žalbenim većem i na odluku Žalbenog veća i u kome se kaže da autor tog pisma ne vidi temelj za prigovor, ali se jednom advokatu ipak daje prilika da iznese dalje argumente u vezi s tim.

SUDIJA BONOMI: A kakvu nadležnost ima Holandska komora nad vama?

ADVOKAT KEJ: To je evropska nadležnost u skladu sa evropskim zakonima. Advokati iz zemalja članica Evropske unije (European Union) koji dolaze da obavljaju svoj posao pred holandskim sudovima podležu holandskom disciplinskom kodeksu. Ako pogledate sporazum o zemlji domaćinu, član 19, paragraf 3, tamo stoji da postoji izuzetak u vezi sa disciplinskim postupkom protiv advokata. To nije izuzeto iz sporazuma o zemlji domaćinu. I zato je sekretar haške komore, to nije neko ko radi pred ovim Sudom, ali je, dakle, sekretar Haške advokatske komore prihvatio nadležnost nad tim i u podršku toga citirao primer gospodina Vladimirova. I činjenice da su oni tada, u vezi s time, bili prihvatili da imaju nadležnost. Možda tu postoji neka praznina.

SUDIJA BONOMI: On je, dakle, član komore?

ADVOKAT KEJ: Da.

SUDIJA BONOMI: Ali zar nije u tome određena razlika?

ADVOKAT KEJ: Mi podležemo evropskim regulacijama koje važe za advokate iz drugih zemalja, ja ne kažem da je sve to utemeljeno, ali nije u tome stvar. Stvar je u sledećem i ja ću to braniti do maksimuma kada se budemo pozabavili tim pitanjem.

SUDIJA BONOMI: Da, ali moramo da postavimo pitanje sebi, ko je na čelu ovog Suda? Vi kažete da bilo kakva žalba može da bude razlog da se prekine postupak.

ADVOKAT KEJ: Ne, ono šta mi imamo pred sobom je jedan istorijat, nešto šta se razvilo tokom posednjih osam nedelja, a ja sam potpuno transparentan i mislim da ne treba da budemo izloženi kritici zbog toga. Mislim da Pretresno veće i tužilac treba da budu zadovoljni što smo mi pomenuli etička pitanja u vezi sa ulogom imenovanog advokata i u vezi sa našim ličnim položajima da bismo omogućili Pretresnom veću da dođe do prikladnog odgovora, a argumenti koje iznosim su rezultat našeg razmišljanja o ovom pitanju. Upravo zbog toga da bi pravda bila zadovoljena na vidljiv način i da bi Pretresno veće moglo da shvati naš stav, Pretresno veće mora da shvati da postupak, odnosno loše sam se izrazio, ali naravno ovaj postupak se prati budno širom sveta i ljudi postavljaju pitanja neprestano "šta si uradio", "zašto si uradio" i tako dalje. Mi stalno dobijamo takva pitanja i ako nismo transparentni u vezi sa takvim pitanjima, to neće stvoriti dobru sliku o ovom Sudu. I ono šta mi ovdje nameravamo da učinimo tiče se jednog perioda tokom kog smo funkcionisali kao advokati i niza događaja koji su se odigrali u tom periodu. I razmotrivši ih mi smatramo da je ovaj optuženi hteo da koristi usluge imenovanog advokata iz bilo kog razloga, ukoliko bi on to želeo u roku od šest meseci ili godinu dana, u bilo kom trenutku. Smatramo, sobzirom na pitanja koja smo pokrenuli, da bi moglo da se kaže da to ide nasuprot takvom stavu. Mi smo kao *amicus curiae* imali neutralniju ulogu i to nije

izazivalo sukob, jer je naša uloga bila da pomognemo Pretresnom veću i da pomognemo optuženom. I nismo morali da imamo taj odnos pun poverenja kakav je neophodan za odnos između advokata i klijenta.

SUDIJA KVON: Postaviću vam jedno vrlo jednostavno i pragmatično pitanje. Međutim, pre toga za zapisnik hoću da kažem da se ne sećam da sam gospodinu Miloševiću govorio o "stand by" advokatu. Međutim sećam se da sam mu savetovao da pozove svoje savetnike u sudnicu. Moje pitanje je sledeće. Vaš odnos sa optuženim, zar to nije odnos koji bi mogao ponovo da se izgradi, posle odluke Žalbeno veće i ako zanemarimo pitanje pokrenuto u paragrafu 20. Dakle pitanje je da li možete ponovo da izgradite takav odnos. Šta mislite o tome?

ADVOKAT KEJ: Mislim da morate njemu da postavite to pitanje, jer mi bismo uvek želeli da stavimo našu stručnost i usluge na raspolaganje. To činimo već tri godine. I naša zabrinutost u pogledu našeg položaja sada se zasniva na činjenici da smo imali drugačiji odnos u ranijoj ulozi, a da je sada to narušeno.

SUDIJA KVON: Znači vaš je stav da ukoliko bi gospodin Milošević vas prihvatio, da biste vi u tom slučaju povukli vaš zahtev?

ADVOKAT KEJ: U tom slučaju to bismo morali eksplicitno da čujemo od njega. Mislim da ste potpuno u pravu što pokrećete to pitanje. Časni Sude, mi moramo donekle da se bavimo apstraktnim pojmovima, jer nemamo ništa eksplicitno, nemamo instrukcije, nemamo informacije, mi smo jednostavno izloženi kritikama i teško nam je da obavljamo svoj posao sobzirom na to. Ukoliko bi se taj odnos ponovo izgradio, to je moguće jedino putem postupanja gospodina Miloševića. Mislim da bi bilo pogrešno da ja ovde kažem "ja mislim da to mogu ponovo da izgradim", jer ja sam razmotrio mogućnosti i dosadašnje iskustvo i stoga smatram da Pretresno veće treba da preispita svoj stav u skladu sa onim šta smo mi

pokrenuli. Međutim, naravno, ukoliko bi se takav odnos ponovo mogao da izgradi, to bi rešilo problem i postoje često takve situacije da klijent advokata kritikuje u vezi sa nečim i da se to prevaziđe. Međutim, ovde se radi o drugoj vrsti kritika. Više se radi o napadima nego o kritici. Tu se govori o neprofesionalnom ponašanju, o nepredočavanju prikladnih dokumentata i tako dalje. I mi smo time nezadovoljni i moramo takođe da vodimo računa o sopstvenoj profesionalnoj reputaciji. Ja sam pominjao različite optužbe o kršenjima kodeksa i mi smo u poslednjem paragrafu, paragrafu 56, našeg jučerašnjeg zahteva dali rezime toga. Tu se radi o situaciji koja je vrlo različita od *Predmeta Blagojević* koji smo ranije citirali. Ponekad se radi o ulozi dodeljenog advokata i po meni je to nešto šta će da utiče i na buduće modalitete. Radi se o profesionalnoj kritici koja može da bude jedna podloga za čitavo to pitanje. Ja neću ovde da zastupam optuženog u nastojanju da branim njegove interese, ako on smatra da ja nisam dobar u svom poslu, da ja nisam profesionalan, da ne želi usluge ni mene ni mojih saradnika, da ne smatra da su mu korisni naši saveti i misliti da je moguće da će on meni da se obrati za savet u takvoj situaciji je potpuno nemoguće. Dakle, ja ovde sada nisam više *amicus curiae*, već imenovani advokat, a to je nešto šta optuženi osporava.

SUDIJA BONOMI: Dakle, da li možemo da kažemo da je sve to sumirano u paragrafu 4?

ADVOKAT KEJ: Da, ukoliko ostavimo po strani pitanje vezano za modalitete, mislim da ste u pravu, da je to podloga. Naravno, ukoliko ostavimo po strani modalitete.

SUDIJA BONOMI: Gospodine Kej, ako pogledamo paragraf 3, imam utisak da ja imam određenu prednost u odnosu na druge, jer sam nedavno morao da pročitam sve materijale vezane za ovaj Predmet. I znam da postoje brojne naznake činjenice da bi gospodin Milošević imao takav stav prema bilo kom dodeljenom advokatu. Dakle, jasno je da postoje određeni komentari koji su relevantni i bitni i to

je lako naći u dokumentima. Meni je teško da prihvatim vaš primer izložen u paragrafu 3, a to je da bi bilo potrebno da advokat može da identifikuje na koji način može da izlaže teze Odbrane optuženog.

ADVOKAT KEJ: Radi se o zaštiti interesa optuženog. I mi smo na osnovu iskustva i onoga šta se dešavalo došli do zaključka da on na najbolji način može da štiti svoje interese. I na neki način mi se vraćamo na pitanje toga na koji način treba da imenovani advokat obavlja svoj posao i tu postavlja ponovo problem instrukcija.

SUDIJA BONOMI: Njegov interes može objektivno da se proceni u situaciji u kojoj se vi nalazite. Ne radi se samo o subjektivnom pitanju vezanom za imenovanje određenog advokata i za to na koji način optuženi smatra da će da se zastupaju njegovi najbolji interesi.

ADVOKAT KEJ: Pa radi se o tome da advokat mora da bude lojalan svom klijentu, mi to imamo u članu 14. Nemoguće je da advokat ide u suprotnom pravcu u odnosu na izbor optuženog, mi jednostavno nemamo izbora u tome. Advokat će davati savete klijentu prilikom zastupanja klijenta, advokat mora da poštuje odluke klijenta u vezi sa ciljevima zastupanja. I mi smo imali usmenu raspravu o svemu tome 2. septembra. Što se tiče konsultacija sa klijentima, njihov je cilj da se odrede ciljevi i da se dobiju instrukcije. Dakle, na osnovu ovoga, ako se ovaj tekst pročita, ne možemo tu da nađemo ništa što bi advokatu omogućilo da vodi sopstveni odbrambeni postupak na odvojeni način i mi smo u tu zamku upali.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Kej, član 8(B) kodeksa, tu se kaže da se advokat konsultuje sa klijentom u vezi sa sredstvima putem kojih treba postići ciljeve. Međutim, isto se kaže da odluka klijenta nije obavezujuća za advokata.

ADVOKAT KEJ: Da.

SUDIJA ROBINSON: Takođe, rekao sam vam šta treba da se uzme u razmatranje. U paragrafu 56 sve osnove su rezultat odbijanja optuženog da komunicira sa vama ili da vam daje uputstva. Vi morate da razmotrite sudsku praksu u tim okolnostima. Vi o tome niste još govorili, a voleo bih da o tome govori i tužilac. Na osnovu *Predmeta Blagojević* nisam siguran da je sudska praksa ovog Suda takva da može da se kaže da je u ovim okolnostima došlo do kršenja kodeksa. Dakle, ne možemo jednostavno da se pozovemo na te odredbe kodeksa, a da se ne pozovemo na sudsku praksu, na osnovu koje možemo da tumačimo te odredbe. Takođe, brine me nešto u vezi sa vašim stavom, gospodine Kej, a to je što je Žalbeno veće sada izdalo jedan nalog koji sadrži dva dela. U prvom delu se potvrđuje pravo da se optuženom dodeli advokat, a u drugom delu se preokreću modaliteti. Ukoliko postoji pravo da se imenuje advokat i ukoliko je advokat imenovan, odnosno dodeljen i ukoliko optuženi odbija da sarađuje sa tim dodeljenim advokatom, zar ne bi onda to značilo, prema vašim argumentima, da zapravo ne treba imenovati ni jednog advokata ukoliko optuženi odbija da sarađuje, što bi značilo da bi prvi deo odluke Žalbenog veća bio nepriemljiv.

ADVOKAT KEJ: Da, problem je u tome što advokat mora da poštuje odluke klijenta, a ako je njegova odluka da vam ne daje instrukcije ...

SUDIJA ROBINSON: Ali to nije sudska praksa ovde, to sam pokušao da vam kažem. Vi čitate kodeks i odredbe u vakuumu, ali one ne postoje u vakuumu već morate to da čitate u kontekstu sudske prakse.

ADVOKAT KEJ: Međutim, Blagojević je bio jedan predmet koji je bio sasvim različit od ovoga, sasvim drugačiji što se tiče činjenične osnove i mislim da ni jedan komentator ne bi smatrao da se ovde

radi o veoma sličnim predmetima.

SUDIJA BONOMI: Da li je istina da se kaže, gospodine Kej ili zar nije istina da se kaže da je advokat Blagojevića bio stalno izložen kritici svog klijenta?

ADVOKAT KEJ: Optuženi je podneo zahtev da se opozovu njegovi advokati i on ih je optužio za nedovoljno kvalitetan rad. Međutim, nije to potkrepio činjeničnom osnovom i to je učinjeno nakon 350 već provedenih sati u konsultaciji između advokata i optuženog. I on je svoj zahtev zasnovao na činjenici da bi više voleo nekog drugog advokata, a sekretar je smatrao da mu to ne treba omogućiti sa obzirom da je optuženi već stvorio jedan odnos sa advokatom, a kasnije se problem pojavio u jednom drugom stadijumu i on je tada rekao da treba da ima drugog advokata. Mi ne kažemo da je nemoguće dodeliti advokata. Radi se o tome šta se od njih traži da učine. To su zapravo različita pitanja u odnosu na ono čime se trenutno bavimo, a to je, dakle, naša molba za povlačenjem iz Predmeta, a ne modaliteti.

SUDIJA BONOMI: Da li je pitanje zaista u tome šta da se traži od zastupnika Odbrane? Zar nije pitanje u tome šta optuženi odlučuje da će da učini kao što vi to kažete, jer čak i ukoliko se izda dobar nalog, kao što ste rekli, šta ukoliko se on ne poštuje, ako se on ne primenjuje u praksi?

ADVOKAT KEJ: Hoćete da kažete da ako advokat ne postupa u skladu sa modalitetima?

SUDIJA BONOMI: Ne, ako optuženi odluči da neće on prvi da ispituje, već drugi.

ADVOKAT KEJ: Da, ako optuženi odluči da ne želi da ima određenu ulogu u ovom Predmetu, njegove instrukcije vezane za svedoke i ciljeve su od ključne važnosti i to su ponovo argumenti koji su za

nas najvažniji što se tiče pitanja dodele advokata.

SUDIJA BONOMI: Ali to jednostavno znači da je na optuženom da odluči hoće li ili neće advokata i znači da Pretresno veće nema nikakva ovlašćenja da nametne advokata.

ADVOKAT KEJ: Vi možete da imenujete advokata, ali pitanje je šta ćete tražiti od advokata. Ukoliko dolazi do kršenja Profesionalnog kodeksa, imaćemo situaciju koja nije ista kao u *Predmetu Blagojević*. Sada je sasvim jasno kakav je naš položaj na početku postupka Odbrane, što se tiče toga ko određuje ciljeve Odbrane. Ako mi imamo jedan Profesionalni kodeks za advokate odbrane sa kojim se slažu i sudije i sve strane u postupku, kakav je smisao toga ukoliko on ne može da bude primenjivan, jer prema tom Profesionalnom kodeksu se kaže da moramo da budemo čvrsti u našim stavovima vezanim za ovo pitanje, a mi upravo to i činimo, jer time što smo mi postali imenovani advokati, mi imamo dužnost prema njemu i ako on izrazi da ne želi da mi bilo šta činimo u njegovo ime, to je onda uputstvo koje mi moramo da sledimo, jer Profesionalni kodeks to od nas traži i to je slučaj sa svim međunarodnim profesionalnim kodeksima i mi smo citirali ne samo Profesionalni kodeks ovog Međunarodnog suda, već i Profesionalni kodeks engleske advokatske komore, različite publikacije, različitih međunarodnih tela poput IBA (International Bar Association), kako sam zapravo i radio na izradi nacrtu Profesionalnog kodeksa za braniocce za Međunarodni krivični sud u ime IBA. Dakle, sve te dužnosti advokata zahtevaju od advokata da sledi optuženog u pogledu njegovih ciljeva i toga šta on želi da se postigne. I ako on ne želi nešto, to je njegova odgovornost. I sve međunarodne odredbe sasvim jasno to ustanovljuju. I ovaj Međunarodni sud mora da vodi računa i o tome.

SUDIJA ROBINSON: Ja ću da vam kažem o čemu mora da vodi računa ovaj Međunarodni sud i mislim da je to glavna osnova u ovoj argumentaciji. Svi ti kodeksi koji su nacionalni kodeksi, moraju

da budu u skladu sa našim Statutom i međunarodnim običajnim pravom. Osnovna dužnost Pretresnog veća je da obezbedi pravično suđenje. I sve odredbe su podređene toj ključnoj odredbi. I to je slabost vaše argumentacije, jer se ne obaziru na dužnost Pretresnog veća da obezbedi pravično suđenje.

ADVOKAT KEJ: Uz svo dužno poštovanje, smatram da nije istina da se ne obaziru na to. Radi se upravo o pravičnosti suđenja, jer se radi o pravima optuženog i o odnosu između optuženog i advokata.

SUDIJA ROBINSON: To mora da se tumači i primenjuje u kontekstu međunarodnog običajnog prava i obaveze Pretresnog veća da obezbedi pravično suđenje. To je kontekst i ne možete da citirate u vakuumu, jer ne postoje u vakuumu.

ADVOKAT KEJ: To postoji u svakom sudu na svakom mestu. Svaki sud mora da obezbedi pravično suđenje.

SUDIJA ROBINSON: Reći ću vam zašto mislim da grešite, gospodine Kej. Grešite zato što Pretresno veće ima nadležnost da imenuje advokata. Grešite ako kažete da ako se priznaje ta nadležnost, ipak može da se kaže da to ne može da se primeni zato što optuženi ima određeni stav, a to je da neće da komunicira sa advokatima niti da im daje instrukcije. U tom slučaju vi poništavate tu nadležnost i u tom slučaju ispada da je ono šta je reklo Žalbena veća, a to je da je Pretresno veće nadležno za imenovanje advokata, potpuna glupost. Mi možemo da imenujemo advokata i da sledimo sve direktive Žalbenog veća, a da optuženi i dalje može da odbija komunikaciju sa advokatom i u tom slučaju koji je stav, to vas pitam?

ADVOKAT KEJ: Odgovoriću vam, evo stava. To je, dakle, ekstremni slučaj. Naravno, svi su advokati imenovani u svim jurisdikcijama. I u našoj jurisdikciji i obično stvari funkcionišu, u 99,99 posto slučajeva to funkcioniše. Mi smo sada u jednoj ekstremnoj situaciji što ne znači da se time poništava princip dodele advokata. Princip i dalje može da postoji i Pretresno veće može da se opredeli za takvo

rešenje, međutim pitanje je šta advokati treba da rade. Vi hoćete da advokati ovde treba da dođu i da čine nešto šta optuženi ne želi da oni čine. U svakom kodeksu u skladu sa međunarodnim običajnim pravom kaže se da je to pogrešno i da ne treba da se tako pon-ašamo.

SUDIJA ROBINSON: Ali mi imamo odluku Žalbenog veća. I Pre-tresno veće mora da poštuje i da primeni tu odluku, a Žalbeno veće je reklo da optuženi treba najpre da ispituje svoje svedoke, da ih pripremi pre dolaska ovde, da iznosi argumente, završnu reč i tako dalje. Dakle stavlja ga u potpuno isti položaj u kom je već i bio. Međutim, takođe je rečeno da postoji pravo na dodelu advokata i moramo da pomirimo ova dva aspekta. I to mora da se sprovodi paralelno.

ADVOKAT KEJ: Ja se potpuno slažem sa tim. I Žalbeno veće takođe kaže "ako ponovo dođe do zdravstvenih problema gospodina Miloševića koji bi bili dovoljno ozbiljni, u tom slučaju bi prisustvo dodeljenog advokata obezbedilo da se nastavi suđenje". Dakle, oni nisu uzeli u razmatranje Profesionalni kodeks i zbog toga imamo dva različita pitanja. Mi smo iznosili argumente u vezi sa činjenicama vezanim za dodelu advokata. I tu smo se pozvali na vaš nalog od 3. septembra, a Žalbeno veće nije uzelo u razmatranje pitanje kako će to da se odvija u budućnosti. To je nešto na šta se oni nisu pozvali uopšte, na Profesionalni kodeks. Mi pred Žalbenim većem uopšte nismo iznosili argumente šta se dogodilo posle 3. septembra. Tužilaštvo nije želelo da unutar delokruga žalbe uđu i pitanje modaliteta rada.

SUDIJA BONOMI: Ali vi to ipak jeste uključili.

ADVOKAT KEJ: Jesam, ali su oni bili protiv toga.

SUDIJA BONOMI: Da to je bila osnova na kojoj je ta žalba povoljno rešena, to je osnova žalbe, a po kojoj je vaša žalba bila uspešna, zar ne?

ADVOKAT KEJ: Da, način, da.

SUDIJA BONOMI: Pa nije li to odgovor na to pitanje?

ADVOKAT KEJ: Da.

SUDIJA BONOMI: Hvala.

ADVOKAT KEJ: Da, da ali to je odgovor koji može da se formuliše samo "da, ali"? To nije bilo nešto o čemu se razgovaralo pred Žalbenim većem 3. septembra. To nije bio deo žalbenog postupka. Mi se nismo pozivali na to.

SUDIJA ROBINSON: Znači, svi zaključci Žalbenog veća o tom delu žalbe propadaju.

ADVOKAT KEJ: To sada sve može ponovo da se preispita pred Pretresnim većem u prvom stupnju i to u mnogim aspektima, dakle to je vraćeno vama na razmatranje. Znači delimično je žalba prihvaćena, delimično poništena i vraća se pred prvostepeno veće da razmotri pitanje modaliteta rada. Prema tome, vi možete sada isto tako da kažete "mi nećemo da nastavimo sa dodeljenim advokatom, mi idemo sasvim drugim putem". Drugim rečima vi niste dužni da idete upravo tim putem. Vi možete da donesete sada jedan sasvim drugačiji nalog kojim će da se reguliše budući postupak. To vam je otvoreno, to vam stoji u rukama. Međutim, ono čime se bavilo Žalbeno veće je konkretna odluka od 3. septembra. Evo, ovde stoji: "Pretresno veće će samo da odluči o tome u kom će tačno trenutku da dođe do promene uloga u suđenju". Prema tome, sada je sve ponovo otvoreno za preispitivanje.

SUDIJA ROBINSON: Čekajte, vi sigurno preterujete kada kažete da sve može da se preispita. Oni su jasno rekli šta optuženi može da radi, šta treba da mu se dozvoli. On treba prvi da ispituje, on treba

da pripremi svoje svedoke, on treba da bude u mogućnosti da iznese pravne argumente, završnu reč. I to su osnovne stvari u vezi sa odlukom o modalitetima.

ADVOKAT KEJ: Oni su se složili sa vašom odlukom da se dodeli advokat. Međutim, vi biste mogli da kažete "u stvari mi mislimo da će 'stand by' advokat da bude bolji". Oni su potvrdili vašu odluku od 3. septembra da se dodeli advokat, međutim poništili su vaše modalitete.

SUDIJA BONOMI: Ali, gospodine Kej, oni sasvim očigledno to nisu učinili. Pa, pogledajte, molim vas, paragraf 19, on počinje ovako: "U svetlu prethodne rasprave, Žalbeno veće potvrđuje odluku Pre-tresnog veća o nametanju advokata, ne i njihovo pravo da nametnu advokata, nego samo poništava nalog o modalitetima".

ADVOKAT KEJ: Da, međutim u nalogu koji ste vi doneli i koji je osporen, oni su vam rekli da vi ne morate da se zadržite na tom nalogu. Oni su vam rekli da ako smatrate da je bolje da se, recimo, izvede amikus, da isto to možete da učinite.

SUDIJA BONOMI: Ali čekajte malo, postoje dve strane u ovom Predmetu, tu je Tužilaštvo i Odbrana. Mi ne možemo jednostavno i jednostrano da odlučimo da nešto učinimo, kad je odluka koju smo već doneli potvrđena od strane Žalbenog veća.

ADVOKAT KEJ: Po našem mišljenju, vi imate pravo da to preispitate baš kao što možete svaku svoju odluku da preispitate u bilo kom trenutku. Tužilaštvo u ovom Predmetu stalno od vas traži da preispitujete svoje odluke. Sudija Robinson je to često u ove poslednje tri godine spominjao. Mi ipak ne želimo da radimo na takav način. Kad biste smatrali da će šanse za pravično suđenje biti daleko veće, onda vas sigurno niko ne bi kritikovao što sprovedite u delo nešto šta će moći da bude primenjeno u ovom postupku na pravičniji način. Ne biste se ovde svađali sa mnom, za početak.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Kej, sada moramo da prekinemo, nastavićemo sa radom sutra u 9.00. Hvala.

Fond za humanitarno pravo